

7022

37

37

LA MEL

Drama en tres actes y en prosa

original de

MANEL ROVIRA Y SERRA

Estrenat en lo «Teatro Catalá» instalat en lo de Romea, la nit
del 22 de Novembre de 1893

BARCELONA

BIBLIOTECA DE «L' ATLÁNTIDA»

Dr. Dou, 14, baixos.

1899

5

LA MEL

LA MEL

Drama en tres actes y en prosa

original de

MANEL ROVIRA Y SERRA

Estrenat en lo «Teatro Catalá» instalat en lo de Romea, la nit
del 22 de Novembre de 1898

BARCELONA

Imprempta L' ATLÁNTIDA, Dr. Dou, 14

1898

*Dedico aquesta obra á la
memoria del inmortal crea-
dor del Teatro Catalá*

D. Frederich Soler y Hubert

ROVIRA Y SERRA.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

<i>Donya Maria</i> , Vda. de Rabassa.	D. ^a Carlota de Mena
<i>Munda Riusech</i>	» Conxa Palá
<i>Faustina Rabassa</i>	» Dolors Delhom
<i>Balbina</i>	» Agna Munner
<i>Agustí Rabassa</i>	D. Jaume Capdevila
<i>Lluís Rabassa</i>	» Modest Santolaria
<i>Sixto</i>	» Enrich Borrás
<i>Anton Riusech</i>	» Jaume Virgili
<i>Senyor Carreras</i>	» Hermenegild Goula
<i>Juliá</i>	» Aciscle Soler.
<i>D. Modest</i>	» Vicens Barceló

Dos escribents de notaría y dos mossos de l' esquadra

L' acció contemporánea y en una masía del partit de Manresa. Comença al dematí y acaba á la tarde d' un mateix día del mes d' Agost.

Dreta y esguerra las del actor.

Tots los drets de propietat d' aquesta obra perteneixen á son autor.

L' únich que pot autorisar las representacions y cobrar los drets, es lo delegat d' obras dramáticas D. Joan Molas y Casas.

Acte primer

Una gran sala d' una rica y antigua casa de camp, pero modernisada en son aspecte y mobiliari. Dos portas laterals á dreta y esquerra; en lo fondo gran portelada practicable á un espayós jardí, en el que s' hi veurá una balustrada ab testos de flors. Mobles: una taula y un armari gran de noguera ab esculturas, butacas, cadiras y quadros de pinturas antiguas en las parets.

ESCENA PRIMERA

BALBINA

(Plegant roba de bogada que té en un cove y desantla en l' armari.)

BALBINA N' hi ha un feix del día de bogada, y en una casa com aquesta encara més; tants anants y vinents! Avans no passaba. *(Per un llensol que plega.)* Aquest es lo llensol del llit del metje; *(ab sorna)* es de tela; á n' el llit del metje la mestressa... ¡ay! la senyora, me 'ls hi fa posar de tela; á n' els dels demés y fins á n' el del marit, de cotó. ¡Ditxós metje! ¡joy! ara que hi penso déixamel torná á cridar, perque ó si no dormiria fins á la nit; es tan toca son. *(Deixant la feyna)*. Quan deu arrivá á casa 'ls malalts ja 'ls deuen treure ab la caixa. *(Trucant á la segona porta esquerra)*. Ab aquesta ja farán tres vegadas que 'l truco. Senyor... may 'm recordo com se diu: ¡senyor!...

ESCENA II

BALBINA y SENYOR CARRERAS

- CARRERAS Carreras, dona, Carreras.
- BALBINA ¡Ay! ¡quin susto! (*Torna á plegar roba*).
- CARRERAS Y donchs, que no us recordeu de com me dich?
- BALBINA Si te un sant tant estrany.
- CARRERAS Sant Carreras, ¿que hi ha que dir?
- BALBINA Aquest sant no ha estat may á missa.
- CARRERAS Pero es al cel, que més val. ¿Y donchs, vos sempre treballant Balbina?
- BALBINA No vaig neixer per altre cosa, senyor...
- CARRERAS Carreras.
- BALBINA Carreras; ara array ja me 'n recordo. En Juliá sempre ho diu que nosaltres dos som dos burros de treball.
- CARRERAS Be, dos burros; en tot cas ell será 'l burro, porque vos...
- BALBINA (*Somrihent*). Ja entench; te rahó, jo soch la burra.
- CARRERAS Si no ho sou, al menos 's pot dir que la carregueu mes que 'l vostre home, porque 'n Juliá se n' está tant com pot de fer corre l' eyna.
- BALBINA Massa que ha treballat y pòch li agrabei-xen; potsé l' endemá de que l' amo haigi aclucat l' ull, 'ns ho pagarán tant á n' ell com á mí ab una cossa aquí al darrera.
- CARRERAS ¿Que voleu dir que no sou del agrado de la senyora Mundeta?
- BALBINA (*Ab marcada intenció*). Si ho fossim tan com vosté, hi faríam arrels á can Rabassa.
- CARRERAS No us entench. (*Apart*). Massa que 't veig.

BALBINA (*Ab intenció.*) ¿Que no m' ha entés? Aixó si que no ho puch pas creure.

CARRERAS A fé; si no parleu mes clá...

BALBINA Miri, ara mateix ho deya tota sola plegant la roba; tots los llensols son de cotó, 'n trovo un de tela, si no es d' ella, no pot ser d' altre que del metje.

CARRERAS Aixó no vol dir res més sino que 'm tracta com á foraster.

BALBINA (*Sempre ab malicia.*) ¡Ay! Donchs vegi, jo 'm creya que es perque 'l tractaba ab finura y vol que siga llarga la seva estada al mas.

CARRERAS Us equivoqueu.

BALBINA Sols li sé dir, que quan venen gent que li fan nosa 'ls hi fa posar de cotó 'ls llensols del llit.

CARRERAS (*Ab intenció.*) ¿Y á n' el senyor Jaume?

BALBINA Veigi, sí senyor; y no hi atinaba; 'ls del seu marit també son de cotó.

CARRERAS Ab aixó voleu dir que li fa nosa.

BALBINA No ho juraria.

CARRERAS Balbina, no sigueu tan mal pensada, la senyora Mundeta estima forsa á ne 'l seu marit y la prova la veyeu en mí; si no li desitjés salut y vida no li tindria constantment 'l metje al seu costat.

BALBINA ¡Oy! que deu ser un car bossí, perque si la conducta del de Manresa valia xixanta rals l' any y casi may venía, vosté qu' es de Barcelona y no s' en mou...

CARRERAS Que tafanerota que sou, Balbina.

BALBINA No; si tan se m' en dona, no ho pago pas jo; pero nada menos que fa mitj istiu qu' es aquí y ja som al mitj del altre mitj y per ara...

CARRERAS Fins que 'l senyor Jaume 's curi.

BALBINA Si que va llarch. (*Apart.*) O curt.

CARRERAS (*Apart.*) Aquesta dona es una anguila.

ESCENA III

Dits y l' ANTON

ANTON *(Per la primera esquerra.)* ¡Balbina! *(Reparant en lo senyor Carreras.)* ¡Ah! ja es aquí! *(Apart al senyor Carreras. Balbina observa.)* Vegi, senyor Carreras, que'n Jaume no 'ns agrada massa.

CARRERAS ¿Com ha passat la nit?

ANTON No gens be; pero no l' hem volgut cridar á vosté; com debía estar cansat després de la cassera d' ahir.

CARRERAS Entremhi. *(Mutis primera esquerra.)*

ANTON ¡Balbina!

BALBINA ¿Qué mana?

ANTON ¿'L vostre home ja anat á Manresa á buscá al senyor Notari?

BALBINA Ja ho crech; casi be ja deuen está de tornada.

ANTON *(Apart.)* Massa trigan. *(Mutis primera esquerra.)*

ESCENA IV

BALBINA sola y á pach JULIÁ pel foro

BALBINA Quin bon nas que te 'l meu home! Sempre m' ho diu en Juliá: estigashi be ab aquest metje, que ab el temps ell será l' amo de las cireras.

JULIÁ *(Que ha sentit las últimas paraulas)* Y no me 'n desdeixo, creume á n' á mí, que 'm sembla que ara 'ns ve la bona vida.

- BALBINA ¿Y 'l notari?
- JULIÁ ¿Quin notari?
- BALBINA ¿Que no has anat á Manresa?
- JULIÁ ¿Jo, á Manresa? Si hagués sigut á festa major.
- BALBINA Pro y lo que t' he manat 'l germá de la mestressa.
- JULIÁ Escolta: á n' qui, menos l' amo, tothom mana, hasta jo. La mestressa, millor dit, (*Ab mofa y accent ecsejerat*) la senyora, la senyora Mundeta ha manat á son germá que desseguida s' anés á Manresa á buscá 'l notari, l' Anton...
- BALBINA 'L senyó Anton.
- JULIÁ Deixat de cuentos; l' Anton, per mi sempre será l' Anton; habiam fengat junts; t' ho ha manat á tú, tu m' ho has manat á mi y jo hi ho manat á ne 'l flavio...
- BALBINA ¡Ah! ¿Y 'l flavio y anat?
- JULIÁ No, perque 'l flavio, que es un flavio, espallofaba blat de moro á ne l' ombra y com que pe 'l camí de Manresa hi bat 'l sol, ho ha manat á ne 'l pastó que hi anés.
- BALBINA ¿Y 'l pastó hi anat?
- JULIÁ Potser ho ha manat á n' algú altre.
- BALBINA (*Neguitósa*) Pro, be; ¿si anat ó no si anat á buscá 'l notari á Manresa?
- JULIÁ Noya 'm penso que sí.
- BALBINA ¿Pro qui haurá anat?
- JULIÁ El mes tonto; aquell que no te aquí manar, com si diguessim, 'l que te la veu més baixa.
- BALBINA Sempre serás plaga.
- JULIÁ Festa la insuposició que aixó de manar es com si diguessim 'l torna veu de las montanyas: passas per una fondolada, fan un crit fort, y ja pots dir aquet es l' amo;

aquell mateix crit se sent menos fort, y ja pots dir, aquest es un fill del amo; menos fort, un masové; menos, un mosso; menos, 'l pastó; molt menos, casi gens, 'l baylet; y 'l baylet es el manat y paga 'l pato.

BALBINA ¿Y vols di que 'l baylet... ¡si que l' haurém feta bona! ¿y si volcan?

JULIÁ No 's perderá gran cosa; un notari més ó menos no li ve d' aqui.

BALBINA 'T miro y no 't conech Juliá; avans tant trevallador y tant diligent en tot y ara...

JULIÁ Vols dir que sempre miro qui ho farà; y si dona, jo soch d' aquells que 'm barallo ab 'l refran que diu que de treballadó y de gandul se n' ha de venir de mena. Entenemnos; jo de treballadó en soch desde que vaig neixe y ho seré sempre, lo que si que d' un quan temps á n' aquesta banda, desde que 'ls cabells se m' emblanquinan...

BALBINA Hi tant!

JULIÁ Que vaig posant ceny; y ceny del que va escás; quan l' amo, pro l' amo de debó.

BALBINA Sí, 'l pare del d' ara.

JULIÁ Just; aquell que sabia maná y se 'l respectaba; donchs quan l' amo de debó vivía, ja ho sabs com era jo, un gos del amo.

BALBINA Es ben cert; ¡quantas suhadas!

JULIÁ Y de bon gust; perque sabia perqui trevallaba; pero ara... reira de bet... ti pots ben escarressá ab tants amos... y cap amo; tot-hom mana, ja t'ho he dit; es una companyia en la que tots son quefas y no hi ha un soldat. Per aixó 'm tens á mi en galons y també mano.

BALBINA ¿Pero no dius que 'l metje ab 'l temps...

JULIÁ Aquest es un rey d' oros que espera 'l setial.

- BALBINA Vaja, no t' entench.
- JULIÁ Y lo que 't costará; tan espavilada que 't creyas; be, com que 't distreus treballant; fessis com jo... que no mes tafanejo y mano.
- BALBINA Be, pro 'l metje? (*Ab interés y misteri.*)
- JULIÁ Vaja, ¿ja estás llesta de la roba?
- BALBINA Sí.
- JULIÁ ¿Ahont son la gent.
- BALBINA Ja pots dir, ja.
- JULIÁ Donchs, para las orellas com l' ase quan s' assombra.
- BALBINA Digas.
- JULIÁ 'L mas de ca 'n Rabassa, qu' es tan rich.
- BALBINA ¡Oy tant!
- JULIÁ Es, com si diguessim, un tarono.
- BALBINA No ni vist may cap.
- JULIÁ Jo tampoch; pro me 'l afiguro.
- BALBINA També jo.
- JULIÁ En Jaume...
- BALBINA El senyó Jaume.
- JULIÁ En Jaume; sech; en Jaume; tinch més anys qu' ell y son pare 'm deya vos. En Jaume, es un rey de cartas assentat en tarono; un rey de cartas sol, ja sabs que no fa basa.
- BALBINA Ves que t' has anat á empescá.
- JULIÁ La seva dona, la senyora Mundeta, es la reyna de debó qu' empeny del tarono á ne 'l marit per seurisi ella, tant bon punt á n' ell li cantin las absoltas.
- BALBINA No cridis.
- JULIÁ Y 'l senyorito Sixto, es l' hereu que serveix de barret á n' el pallé; un hereu que va neixe ab totas las dents.
- BALBINA Quinas cosas de dir.
- JULIÁ 'L mata ruchs...
- BALBINA ¿Qui vols dir?

- JULIA 'L ximple del Agustinet.
- BALBINA ;Ah! Ja entench; perque 's manescal.
- JULIA Vol la moma y es pensa que l' haurá casant la Faustina ab en Sixto; l' Anton 's creu viure tota la vida ab la esquena dre- ta al costat de sa germana y pot se que quan n' estiga servida l' envihi á passeig; y l' unich, l' unich que manejará las cire- ras quan en Jaume fassi l' últim badall, ja ti ho dit, es 'l mata sanos, aqueix metje que la sab més llarga que un empleyat de nou.
- BALBINA ¿Que pot se 't pensas?...
- JULIA ¿Y es clá; com que la senyora Mundeta hi está embobada fins al cap de munt, no te digu nada, casori al canto; y com ell es molt mes jovenet que ella, allavors aniran á torná jornals, 'l metje l' empenyará del tarono com ella empeny ara á n' en Jau- me; y ves si tinch rahó de dirte que un no sab per qui treballa.
- BALBINA ¿Y 'n tot aixó quin papé hi fan la familia de Barcelona?
- JULIA Cap; no hi volan art ni part en aquest ro- manso. Donya María, es una persona com pocas se 'n passejan y en Lluiset un jove de totas prendas, com son pare, que Deu l' haigi perdonat; alló era un home; no s' assemblava á cap dels dos beneits de 'ls seus germans; jo 'm penso que no van ve- nir l' istiu passat ni venen aqueix, per no fer ni siquiera memoria de la gent d' aques- ta casa.
- BALBINA (*Observant que venen l' Antón y 'l senyor Carreras.*) Muxoni.

ESCENA V.

Dits y l' ANTON y SR. CARRERAS

(Per la primera porta esquerra. La Balbina y en Juliá s' apartan.)

ANTON *(Apart al Sr. Carreras.)* Be, ¿que li sembla, en confiansa?

CARRERAS Lo de sempre, no si pot dir res més de nou; lo mateix pot viurer fins l' ivern vinent que morirse avuy, tot caminant pot quedar com un pollet.

JULIA *(Apart á Balbina.)* Sents; vetaqui las presas del notari.

BALBINA Parla baix.

JULIA Ja li volen passá 'ls comptes.

ANTON *(Adonantsen.)* ¿Que feu aquí?

BALBINA Nosaltres...

JULIA Res.

ANTON ¡Ah ¿ja es tornat?

JULIA Com que no mi mogut.

ANTON ¿Y donchs y el notari?

BALBINA *(Apart á Juliá.)* Dónali una excusa.

JULIA Sense mi també vindrá.

ANTON Jo he manat que l' anessis á buscá.

JULIA Y jo he manat que l' anessin á buscá.

BALBINA En Juliá...

CARRERAS *(Apart.)* Quins embullis!

ANTON ¿Qui mana aquí?

JULIA Tothom; hasta tu y per aixó mano jo.

ANTON Ets un desvergonyit.

CARRERAS No s' enfadi.

BALBINA *(Apart.)* Per Deu Juliá; senyor Anton, *(alt)* dispensil

- JULIA No 't contesto, perque no 'm vull embrutar la llengua parlant ab tú.
- ANTON Fora d' aquí.
- BALBINA Juliá!
- JULIA D' aquí si, perque tu hi ets; pero de aquesta casa, un altre m' en ha de treure. (*Mutis p' l' foro, empeyentlo Balbina.*)

ESCENA VI

ANTON y SR. CARRERAS

- ANTON ¡Sembla imposible!
- CARRERAS No s' aca ori.
- ANTON S' ha vist desvergonyiment mes gran.
- CARRERAS Massa franquesa.
- ANTON Aixó; massa franquesa y pcchs modos; es un home que som si fa ó no fa de la mateixa edat y d' un mateix poble...
- CARRERAS Y per aixó n' abusa, es beu prou clá; no hi ha que ferne cas.
- ANTON (Deixa que 'n Jaume falti.)
- CARRERAS Be, donchs, tornant al seu cunyat, cregin-me; si ha de arreglá alguna cosa, procurin que ho fassi aviat, perque puch assegurar que tenim home á l' aigua.
- ANTON Si, senyó, si, ja estém al cas; per aixó 'm enviat á buscá 'l notari de Manresa.

ESCENA VII

Dits y MUNDA primera esquerra

- MUNDA ¿Y donchs, que hi ha senyor doctor?
- CARRERAS Res de nou; l' estat del seu espos, senyora ..

- MUNDA (¡Qué fí!). (*Apart*).
- CARRERAS Es un estat, com si diguessim passiu dintre del procés morbós á que está subjecte, pero en mitj de aquesta mateixa pasivitat si trova lo grave de la seva malaltía.
- MUNDA (*Apart*). Porta á vendre á tots 'ls metjes de Manresa. (*Alt*). ¿Y vol dir qué?...
- CARRERAS No li cápiga cap dupte; lo seu espós, senyora, lo mateix pot viure fins l' ivern viuent que morir-se avuy; tot caminant pot quedar com un pollet.
- MUNDA ¿Es á dir que tindrà una mort dolsa?
- CARRERAS Dolça en extrém; no temi, que 'l seu espós, senyora, morirá com un sant.
- ANTON (De guix). (*Apart*).
- MUNDA Ja estich mes satisfeta.
- ANTON Ves que 'm sembla que 't crida.
- MUNDA Entri tú.
- ANTON Hasta ab aixó 's coneix. (*Apart tot anantsen primera esquerra*).

ESCENA VIII

MUNDA y SR. CARRERAS.

- MUNDA Prengui asiento, senyor doctor.
- CARRERAS Senyora, vosté ab la seva extremada galantería 'm confón; un servidor de vosté no es doctor.
- MUNDA ¡Com! ¿No es metje?
- CARRERAS Ah, metje, si senyora; pro no tots 'ls metjes son doctors, jo soch sencillament llicenciat.
- MUNDA ¿Es á dir que va servir al Rey?
- CARRERAS No es aixó.

MUNDA No fora cap deshonor.
CARRERAS Al contrari; jo voldria, senyora, en gracia
á las atencions que vosté 'm dispensa...
MUNDA Está dispensat.
CARRERAS Oferirli 'l meu pit...

ESCENA IX

Dits y ANTON

ANTON (*Desde la porta 1.ª esquerra*). Ves Munda,
que 'n Jaume...
MUNDA Dígali que ja hi vaig. (*Surt Antón*). Donchs
deya senyor llicenciat...
CARRERAS Diguim Carreras.
MUNDA Senyó Carreras.
CARRERAS Sense 'l senyó.
MUNDA De cap manera, si per cas mes endavant.
CARRERAS (*Apart*). Aixó es una mina.
MUNDA Digui, digui.
CARRERAS Que moltes gracias.
MUNDA ¿De qué?
CARRERAS ¡Ay! De re; te rahó.
MUNDA M' ofería 'l pit...
CARRERAS Just, si 'l tingués...
MUNDA ¿Qué?
CARRERAS Carregat de creus per vosté sempre sería.
MUNDA Vosté es molt galantejadó.
CARRERAS No tant com vosté 's mereix.
ANTON (*Desde la porta primera esquerra*). Que 't
vol de totes passadas.
MUNDA Ja hi vaig: ¡valgam Deu!
CARRERAS No fassi compliments.

- MUNDA (*Apart al senyor Carreras*). Ja parlarem.
CARRERAS Sempre estich á la seva disposició.
MUNDA Moltes gracias.
ANTON ¿Qué hi vas?
MUNDA Ditxosa será l' hora. (*Alt al senyor Carreras*). Hasta després.
CARRERAS Als peus de vosté.
MUNDA ¡Hasta 'ls peus! (*Apart anantsen primera esquerra*).

ESCENA X.

SR. CARRERAS y ANTON.

- CARRERAS (*Apart*). (Aquesta dona 'm farà demaná).
ANTON (*ap*) Com que en Jaume te tants anys mes que la Munda.
CARRERAS ¿Qué li passa alguna cosa á ne 'l senyor Jaume?
ANTON Ca, no es res, que no sab viure sens ella.
CARRERAS ¿S van casá enamorats?
ANTON Lo qu' es ell com un ximple.
CARRERAS (*Apart*). No es altra cosa. (*All*) ¿Y ella?
ANTON A na la Munda no li desagradaba, pro...
CARRERAS Ja comprench, no li agradava tant.
ANTON De totes maneres á n' ella li va venir de gust la boda; no mes li donaba empaig el que en Jaume fos viudo...
CARRERAS ¿Era viudo?
ANTON Si senyó, d' una pubilla del terme de Rajadell, patía d' ofech y al poch temps de ser casats, la Francisca va donar son compte á Deu; y jo qu' era carn y unglá com se sol dir...
CARRERAS (Ell la carn, tu l' unglá).
ANTON Ab en Jaume, veyentlo sol y delicat, sense

que ningú 'l cuidés y ell enamorat, ja li he dit...

CARRERAS Sí, com un ximple.

ANTON Ja fa quinze anys, com passa 'l temps.

CARRERAS ¡Ah! ¿Per manera, que en Sixto es fill de la primeras enyora?

ANTON (Girém full). (*Alt*). En Sixto... (*Apart*).
Quin pas; ella torna. (*Alt*). Callém, que ve la Munda.

CARRERAS (*Apart*). No ho entench prou.

ESCENA XI

Dits y MUNDA primera esquerra

MUNDA (*Apart*). Ja ni he donat entenent. Entrihi Anton, convé que tu li fassis un ratet de companyía.

ANTON (*Apart*). ¡Embustera!

MUNDA Ves, entretlenlo.

CARRERAS Contili un qüento que li fassi agafá son; que li convé dormí.

ANTON Prou que dorm sempre.

CARRERAS Ja ho crech. (*Apart*).

MUNDA Cuita; que 't fas pregá.

ANTON Es que ja vas agafantho per vici.

MUNDA Qui millor que tu sent tant amichs.

ANTON (*Apart*). Sort que s' acabarà aviat, y convé preparar-lo per quan 'l Notari arribi. (*Mutis primera esquerra*).

ESCENA XII

MUNDA y SR. CARRERAS

- CARRERAS (*Apart*). ¿De qué entrarem?
- MUNDA Fassi 'l favor, senyor... (*Oferintli una cadira*).
- CARRERAS Sense 'l senyó, ja sab que li tinch dit.
- MUNDA Mes endevant tal vegada, per ara no ho considero prudent. ¿Qué dirían?
- CARRERAS Prescindeixin; la murmuració no es mes qu' una llengua mal educada.
- MUNDA 'Ls de fora no 'ls coneix.
- CARRERAS (*Apart*). Ella es de dins.
- MUNDA Per res s' enfilan.
- CARRERAS (*Apart*). Mes de lo que es:ém enfilats.
- MUNDA ¿Qué deya?
- CARRERAS Jo, senyora...
- MUNDA ¿Veú?
- CARRERAS No te res que veure; la diferencia es immensíssima, la posició...
- MUNDA La suposició, res hi vol dir, vosté es una persona de carrera.
- CARRERAS (*Apart*). De carreras. (*Alt*). Aixó es cert, pero devant de lo molt que dech agrahirli, el tractament ab mi es escusat.
- MUNDA Ja 'm pot tractá ab franquesa; jo desde 'l día que 'l vaig coneixer li vaig obrir 'l cor.
- CARRERAS (*Apart*). ¡Y la caixa! (*Alt*). Massa probas ne tinch.
- MUNDA Y estich disposada á obrirli mes encara.
- CARRERAS (*Apart*). M' arrisco. (*Alt*). Donchs...
- MUNDA Digui, digui.
- CARRERAS No, vosté. (*Apart*). ¿M' oferirá tot lo que te?

MUNDA ¿No 'ns escolta ningú? ¿Me promet guardá 'l secret?

CARRERAS *Apart*). No es aixó. (*Alt*). ¡Com! ¡li juro!

MUNDA Pues... pero per Deu, senyor Carreras.

CARRERAS Senyora m' ofen. (*Aixecantse y observant*).

MUNDA (*Apart*). ¡Ay, ay! Com pot ser si m' he posat vinagrills d' oló.

CARRERAS (*Sevent de nou*). Pot parlar sense perill; ningú 'ns escolta.

MUNDA Jo... (*Indicant reserva*).

CARRERAS Descansi.

MUNDA Ja estich be, gracias.

CARRERAS No, vuy dir que pot parlar descansada.

MUNDA Ah, ja entench. (*Apart*). ¡Quins termes! ¡Qué fi!

CARRERAS (*Apart*). ¿Qué deurá ser?

MUNDA Donchs parlantli ab la franquesa que vosté 's mereix... (*Ab esfors*). Dech dirli que jo á n' en Jaume no me li estimat may.

CARRERAS (*Apart*). Quin secret. (*Alt*) ¿Vol dir?

MUNDA Li juro; y es á la primera persona que m' he atrevit á dirho.

CARRERAS Pues miri; estich segú, seguríssim, que ningú, absolutament ningú ho creuria; á tal extrém vosté ho sab dissimular.

MUNDA ¿Vosté tampoch ho ha conegut?

CARRERAS Ni mica.

MUNDA (*Apart*). No se ficsat en mí, hi iet be de dirli. (*Alt*). Y créguim que hasta 'n tinch com un remordiment.

CARRERAS No es just.

MUNDA De just prou, un bon home.

CARRERAS No, vull dir que no hi ha motius perque a na vosté li remordeixi la consciencia.

MUNDA (*Apart*). Ja entench.

CARRERAS Vosté es jove y tal vegada...

MUNDA Oh y tant jove. ¿Cuants anys me faria.

CARRERAS (*Apart*). Ja 'ls te fets. (*Alt*). Vosté...

MUNDA Digui, digui.

CARRERAS ¿Sab quina edat te vosté? de vinticinch anys no passa.

MUNDA S' en burla.

CARRERAS 'N te menos. ¿No es aixó?

MUNDA ¡Y ara!

CARRERAS No comprench...

MUNDA ¿Ho diu de vritat?

CARRERAS Senyora, ab vosté no puch parlar mes que seriament.

MUNDA Miri, pues 'l día primer d' aquest mes d' agost que som, ne vaig cumplir trenta.

CARRERAS (*Apart*). Y la torna. (*Alt*). ¿Es possible?

MUNDA Tal com li dich, ni un mes ni un menos.

CARRERAS Sembla que no pugui ser, ningú ho diria.

MUNDA Ningú me 'ls fa.

CARRERAS Se conserva divinament; jo 'm creya habé tirat llarch.

MUNDA (*Apart*). ¡Qué ditxosa que soch!

CARRERAS Si fa un goixás. ¡Ay! Perdoni la franquesa.

MUNDA No senyor, no, ya pot di ja.

CARRERAS Si m' atrevís, podría asegurarli...

MUNDA ¿Qué?

CARRERAS Que no desitjaria altra senyora que vosté.

MUNDA ¿Ningú escolta?

CARRERAS Y encara qu' aixís fos; l' alabá una hermosura no denigra may.

MUNDA (*Apart*). Que m' agrada. (*Alt*). 'N Jaume, te passa de quinze anys mes que jo.

CARRERAS (*Apart*). Que 'n sap de restá.

MUNDA Ja veurá l que va ser; pro sobre tot.

CARRERAS Senyora... que m' ofen...

MUNDA (*Apart*). Ja hi torna.

- CARRERAS Soch metje especialista y se guardar 'ls secrets.
- MUNDA En Jaume era viudo d' una pubilla del terme de Rajadell; vivía sol y delicat, molt delicat; 'l meu germá, l' Antón, era molt amich d' en Jaume, en Jaume en certa ocasió ns había deixat una quantitat de uns tres mil duros.. vosté sab que de vegadas las casas... nosaltres avans quan vivían els pares habíam estat molt be... y desgracias, plets...
- CARRERAS Me 'n faig cárrech senyora.
- MUNDA Gracias. Tot se va pagar; l' Antón, jo allavors vivía ab ell, va dirme que aquets casament 'm convenía...
- CARRERAS (*Apart*). Y li convenía.
- MUNDA Y ab un tancá y obrí d' ulls, va quedar tot fet.
- CARRERAS Después, Deu 'ls va afavorir ab un herehuet, y...
- MUNDA Aixó també ho va fe 'l meu germá; ell ho ha portat tot, mes endevant ja li explicaré á la menuda... ja ho sabrá.
- CARRERAS (*Apart*). ¡Quin fanch!
- MUNDA A casa, habíam tingut molts plets y l' Antón se 'n cuidaba; 's pot dir que es miij embocat, sab moltas lleys.
- CARRERAS Ja 's veu que 's entés. (*Apart*). ¡Alsa pailili!
- MUNDA Si vosté sabés 'ls consells que ha arribat á da; encara que li besesin las petjadas no podrían pagarli may.
- CARRERAS (*Apart*). ¡Quin prestigi per la justicia!

ESCENA XIII

Dits v BALBINA p' el foro

BALBINA Senyora, Mundeta.

MUNDA ¿Qui demana?

BALBINA Vinch á dirli, que pel retorn del bosquet he vist venir el carro que deu dur al notari.

MUNDA Molt be, Balbina.

BALBINA ¡Qué contenta! (*Apart*).

CARRERAS Ditxós notari. (*Apart*).

MUNDA (*Apart*). L' Antón m' encarregat que preparés al senyor Carreras.

BALBINA ¿Qué 'm mana alguna cosa, senyora Mundeta?

MUNDA No, Balbina, no; que 'n sou d' aixerida.

BALBINA (*Anantsen*). Es la primera vegada. ¿Qui 's deurá havé trencat 'l coll?

MUNDA Ah, escolteu, Balbina; á nel senyor Notari, que li fassin esmorsá, que avans de marxar podrà pendre alguna cosa.

BALBINA Molt be diu. (*Mutis*).

MUNDA Senyor Carreras.

CARRERAS Manim.

MUNDA 'L notari ve per arreglar 'ls assumptos d' en Jaume.

CARRERAS Ho suposo.

MUNDA Com que vosté sempre 'ns diu...

CARRERAS Si senyora; que 'l mateix pot viure fins l' ivern vinent...

MUNDA Que morirse avuy.

CARRERAS Aixó es aixó.

MUNDA Pues en aqueix perill, ab l' Antón 'm decidit enviarlo á buscar.

- CARRERAS Hi han fet molt santament; el cas, senyora, es que vosté quedi degudament arreglada; 'ls parents de la part d' ell...
- MUNDA Ho endevina; 'm fan mes por que una pedregada seca. 'L temps passa...
- CARRERAS Y 'l notari arriba
- MUNDA Voldria que 'm fes el favor de preparar-lo.
- CARRERAS ¿A nel Notari?
- MUNDA Ja veurá; 'l Notari ja 'l coneix á n' en Jaume; v com de vegadas diu que no te 'l cap massa sencé... m' encarregat l' Antón, que vosté...
- CARRERAS Ja entench; vosté vol que jo, com á metje...
- MUNDA Sí, senyó, sí. (*Apart.*) ¡Quin talent!
- CARRERAS Oh, descansi.
- MUNDA No, gracias; jo m' en aniré ab en Jaume y vosté ..
- CARRERAS Sí senyora, y jo 'm quedaré á n' aquí á preparar l Notari. (*Apart.*) 'L faré rostít.
- MUNDA Li estimaré molt. Quan tinguém á punt á n' en Jaume, ja vindré á dirli.
- CARRERAS Molt be.
- MUNDA Fassiho; li agrahiré.
- CARRERAS No hi ha de que. Als peus de vosté.
- MUNDA (*Apart, anantsen.*) Hasta 'ls peus; cada día m' agrada mes.

ESCENA XIV

SENYOR CARRERAS y á poch JULIÁ pel foro

- CARRERAS Llástima de home que 's mori massa aviat. Carreretas, aixó es una mina d' or inagotable... si jo pogués... (*Se queda assentat rumiant*)
- JULIA (*Apart.*) ¡Ola, 'l mata sanos! (*Alt y acos-*

tantse al senyor Carreras.) ¿Que rumía la recepta d' en Jaume?

CARRERAS Batúa! ¿Sou vos Juliá?

JULIA 'L de sempre. No la rumii, perque no te remey; 'l seu mal es de naxensa.

CARRERAS ¿Que hi ha de nou?

JULIA Ara acaba d' arribá l' empaperadó ab dos aprenents y demana la senyora; ¿l' ha vista?

CARRERAS Acaba de sortir d' aquí.

JULIA Era ab vosté; m' ho he pensat; ¿que la pulsaba?

CARRERAS Vos, sempre de broma!

JULIA ¿Ha anat á fora ó á dins? Aquella gent portan gana y pressa.

CARRERAS ¿L' empaperador?

JULIA 'L Notari; com que sempre vá ab papers.

CARRERAS Ah, es 'l Notari; digueuli qu' entri.

JULIA Es que busca la senyora.

CARRERAS No hi fa res; digueuli que entri.

JULIA (*Apart anantsen foro dreta.*) Aquet també mana; jo ho manaré á la dona.

ESCENA XV

SENYOR CARRERAS y á poch D. MODEST y 'ls dos
testimonis pe 'l foro dreta

(Un d' aquets ab un plech de papers dintre un canó de llauna apropósit, un tinté de butxaca y ploma.

CARRERAS Que prepari á n' el Notari; com l' haig de prepará si ell regoneix que de vegadas 'l senyor Jaume no te 'l cap massa sencé y jo reconech que no li ha tingut may de sencé.

MODEST Deu me l' aguart.

- CARRERAS ¿Es acás vosté 'l senyor Notari?
- MODEST Per servirlo, y 'ls senyors dos escribents de la meva notaría, testimonis del acte que haigi jo d' autorisar en l' exercici de las meas funcions.
- CARRERAS Tant de gust en coneixel; fassi 'l favo. de pendre assiento.
(*Ho fan. 'Ls dos escribents apart.*)
- MODEST Ab qui tinch l' honor...
- CARRERAS Lo metje de cabecera del duenyo de la casa.
- MODEST Ho celebro infinit. ¿Con que vosté prácticament en lo curs de la seva difícil ciencia, haurá avalorat l' estat patològich del malt?
- CARRERAS Perfectament.
- MODEST No ho cregui.
- CARRERAS No ho puch deixá de creure. No m' hi mogut del seu costat desde el mes de Maig.
- MODEST Ah, perdoni, no l' havia comprés; me creya que vosté asseguraba que 'l seu estat es perfet.
- CARRERAS Jo...
- MODEST Sí, sí, comprés, comprés; que vosté l' examinat perfectament.
- CARRERAS Sí, senyó; aixó volía dirli. (*Apart.*) Si li ha dit.
- MODEST Y qué tal? ¿Que me 'n diu? Perque jo suposo que 'l motiu que 'm porta aquí 's referirá sens dubte...
- CARRERAS Desitja fé testament.
- MODEST Aixó 'm creya, per mes que l' enviat d' aquí 'l mas, no 'ns ho ha sapigut dir. ¿Y doncas?
- CARRERAS Ja veurá. (*Apart.*) Aquest deu está escamat, anemhi ab cuidado. (*Alt.*) 'L senyó Jaume es d' un temperament sanguíneo.
- MODEST ¿Vol dir? ¿Vol dir?
- CARRERAS M' explicaré.

MODEST (*Apart.*) Me sembla que aqueix galeno toca campanas.

CARRERAS 'L senyó Jaume...

MODEST Si per mí es anémich; sembla que camini ab l' ànima d' un altre.

CARRERAS Ja veurá: es sanguíneo, pero un sanguíneo retingut, millor dit, qu' observa intermitencias ó períodos evolutius.

MODEST (*Apart.*) No hi veig prou clar.

CARRERAS En apariència, realment es com vosté diu, anémich; pro observantlo sense interrupció, se li ha de reconeixre, baix tots 'ls aspectes de la moderna ciencia médica, un temperament sanguíneo.

MODEST May ho haguera dit.

CARRERAS Miri; precisament aqueix mateix dematí, insistint en que volía 'l Notari per fer testament, la seva senyora, que es un àngel, li reprobaba, al efecte de no atemorisar-lo, y ell, ab un arranque propi, esclusivament propi dels temperaments sanguíneos, li ha contestat:—Jo ho mano.

MODEST Ah! ¿Ho ha dit jo ho mano?

CARRERAS Oh! Esperis.—Vull ferne de testament.

MODEST Bravo, bravo!

CARRERAS Y per últim ha dit ab frasse resolta y enérgica:—Es la meva voluntat.

MODEST ¡Divino! ¡Aquesta es la frasse: la seva voluntat!

CARRERAS (*Apart.*) Ja 'l tinch preparat; ara un altre tom y á la cassola.

MODEST Precisament, jo casi, casi 'n duptaba de que tingués voluntat propia.

CARRERAS Pues, no 'n dupti ni un moment; y voluntat de la bona; perque jo crech que si la seva senyora insisteix contradintlo, li planta una cadira entre cap y coll.

MODEST Home, home!

CARRERAS Oh, y es més; que delicat y tot com está, empren 'l camí de Manresa y es presenta á la seva notaría, dihentli...

MODEST No segueixi.

CARRERAS (*Apart.*) Ni al cel.

MODEST Miri, ja 'm basta; jo venía ab cert dupte y temor y 'm desapareix.

CARRERAS (*Apart.*) Mes preparat, no pot sé.

MODEST Y no li estranyin las meas observacions. .

CARRERAS Sempre atinadas.

MODEST Un milló de gracias. Es que 'n reserva haig de dirli que 'n sé una historia d' aquesta familia.

CARRERAS ¿De ca 'n Rabassa?

MODEST No; de la d' ell al contrari. molt bona gent.

CARRERAS ¿De la part de la senyora?

MODEST Aixó es, de la part dels Riusechs; una historia que deixa molt que desitjá; antigament 'ls Riusechs eran molt richs y fa uns quants anys que son Riusechs de noms y de fets.

CARRERAS ¿Vol dir que...?

MODEST És un riu aixut.

CARRERAS (*Apart.*) Tafanejém. (*Alt.*) Fins aquí...

MODEST Es cert; res significaría; pro del Anton Riusech...

CARRERAS ¿L germá de la senyora?

MODEST Sí; d' aquest germá n' hi ha molt que dir... es molt llarch; y tal vegada 'ls tribunals hi tingan que veure algún día.

CARRERAS No li pres per altre.

MODEST Jo vaig autorisá l' escriptura de debitori; era deudor del hereu Rabassa y va casarlo ab sa germana; estant en paus; y desde allavoras torna á ser un riu ab agua, pero térbola, com si diguessim, bruta. D' ella...

CARRERAS ¿De la senyora Mundeta?

MODEST No 'n puch dir gran cosa; sols que corra la veu de sé una mica lleugera de cascós.

CARRERAS (*Apart.*) A qui ho conta.

MODEST Y resulta ser mare d' un noy, d' una procedencia algo sospitosa; encara que en virtut del llegítim matrimoni ab en Jaume, «ipso jure,» va quedar llegítimat.

CARRERAS (*Apart.*) Ja hi vaig veyent.

MODEST Pro en fí, aquestas cosas, senyó metje, han passat á la historia y avuy per avuy 'ns hem de concretá estrictament á cumplí ab escrupulositat 'l nostre august ministeri.

CARRERAS (*Apart.*) ¡Quin romanso!

MODEST ¿Ahont es ell? ¿Fa llit?

CARRERAS (*Apart.*) Li fan el llit. (*Alt.*) No senyó, no; te una malaltía, que no li obliga á guardarne de llit, está assentat ab un silló.

MODEST ¿Pro está grave?

CARRERAS Sols sé dirli, que 'l mateix pot viure fins l' hivern vinent que morirse avuy, tot caminant pot quedar com un pollet.

MODEST ¿Hem de passá ahont sigui?

CARRERAS Sí, senyor, ja 'ns avisarán; crech qu' ara li aplican unas manxiulas.

MODEST (*A un testimoni*) Vosté Carlos, pot seure á n' aquesta taula; se tracta d' un testament. (*Ho fa.*) ¿Ja porta 'l tinté? (*Apart al Sr. Carreras.*) Sobre tot, de lo dit...

CARRERAS Fugi home, fugi.

MODEST No son secrets de professió, pero ab tot...

CARRERAS Es igual.

MODEST (*Dirigintse al testimoni.*) Mentres tant ja pot comensar á posar la cabecera: «En el manso Rabassa, sito en el término de... etcétera, etcétera. En nombre de Dios: Yo don Jaime Rabassa...» circunstancias... ja las sab.

- CARRERAS ¿Ja fan feyna?
- MODEST (*A n' el escribent.*) Vagi seguint. (*Al senyor Carreras.*) Sí senyor. 'L cas es enllestí depressa, perque 'm convé torná á sé dejorn á Manresa.
- CARRERAS (*Pel canó de llauna que hi ha sobre la taula; agafantlo.*) ¡Que mal endressats!
- MODEST Permétim.
- CARRERAS ¿Com?
- MODEST És nostre aquest canó.
- CARRERAS Dispensi... 'm creya.
- MODEST No 'm sorprén; molta son la gent que si han enganyat; es un canó de llauna ahont al sortir á fora hi portém 'ls papers; com en la butxaca s' arrugan y de vegadas ab la suhó...
- CARRERAS Entés, bona ocurrencia.
- MODEST Veu, aixís; cargolats y després un tapa...
(*Fa lo que indica.*)
- CARRERAS Sí, sí, perfectament.
- MODEST ¿Va seguint aixó Carlos? (*Llegint.*) «Otorgo mi testamento en la forma siguiente:» Bueno, ara esperarém qu' ell digui.
- CARRERAS (*Apart.*) Que tardan. ¡Quinas manxiulas!

ESCENA XVI

Dits, ANTON y MUNDA primera esquerra

- MUNDA (*Apart al senyor Carreras.*) ¿Ja está preparat?
- CARRERAS (*Apart á la Munda,*) Sí senyora, ¿y...?
- MUNDA També.
- ANTON ¿Com está don Modest?
- MODEST Be, ¿y vos Anton? (*Apart.*) Aqueix home m' hi sobra.

- MUNDA Deu me l' ho guart don Modesto.
- MODEST ¿Que tal Munda?
- MUNDA Jo com sempre, ja ho pot veurer.
- MODEST ¿Y en Jaume?
- MUNDA Una mica delicat.
- MODEST ¿Está en disposició de poguerme rebre?
- ANTON Quan vulgui podém entrarhi.
- MODEST No, permeteume; solsament els senyors y jo...
- ANTON (*Estranyat y recelós*). ¿No més?
- MODEST ¿No 's tracta de que 'l vostre cunyat fassi testament?
- MUNDA Si senyó; en Jaume vol fé testament.
- MODEST Donchs, ab ell y 'ls testimonis ne tinch ben be prou.
- ANTON (*Apart*). Aquest notari ja fa temps que 'm te de cúa d' ull.
- MUNDA (*Apart*). Suho d' angunia.
- CARRERAS (*Apart á Munda*). No hi ha més remey.
- MODEST ¿'S decideixen?
- CARRERAS Si senyó; nosaltres no hi entrarém.
- MODEST No, no; fassim 'l favor de serhi, que ab molta oportunitat utilisaré la seva presencia.
- CARRERAS (*Apart*). ¿Que vol dir?
- ANTON (*Apart al senyor Carreras*). Vagi; que ho deixi tot per la Munda.
- CARRERAS (*Apart*). Que no m' enredin.
- MODEST Quan tingui gust.
- CARRERAS Jo...
- MODEST Fassim aquest favor. Ja li he dit, será un testimoni de calitat.
- CARRERAS (*Apart*). ¿Testimoni?
- ANTON Don Modesto: parlali clá á n' en Jaume, que l' entengui.
- MODEST Ell m' hi ha de parlar de clar...
- CARRERAS Fassim 'l favor.

MOD. ST   Sense compliment. (*Mutis primera esquerra don Modesto, senyor Carreras y 'ls dos testimonis.*)

ESCENA XVII

ANTON y MUNDA

- ANTON   Lo que fa aquest Notari may ho había vist de cap; y aixó que ni tractat de Notaris.
- MUNDA   Jo també m' hi quedat com un ensa.
- ANTON   No m' en se avení.
- MUNDA   ¿Que es de lley?
- ANTON   Y ca ha de sé.
- MUNDA   Donchs tu que hi entens ab aixó, podías cri darli la escandalosa.
- ANTON   Convé estarhi be ab aquesta gent que tractan ab papers.
- MUNDA   Convé, convé: tu no mes cridas quan no has de cridar.
- ANTON   ¡Munda!
- MUNDA   Y si jo no li he respost quan 'ns ha dit que no podíam entrarhi, es perque no sabia ab quinas forssas ho podía fe aixó; pro si arribo á sabe que la lley... ja 'm guera sentit.
- ANTON   Deixo corra.
- MUNDA   Ahont s' es vist qu' una no sigui mestressa de casa seva.
- ANTON   Ja hi tením 'l metje á dins y ell hi donará un cop de má.
- MUNDA   D' aixó 'm refío; que 'l senyor Carreras 'ns mena voluntat y per mí ho farà tot.
- ANTON   Y després, que ja en Jaume 'ns ho ha dit prou clá; tot per la Munda, tot; per en Sixto res.
- MUNDA   ¡Oh y es clá; ¿perqué á n' en Sixto?

- ANTON Be, algo sempre li tocara; tindrà la llegítima.
- MUNDA ¡Ah, per aixó tindrà la llegítima?
- ANTON Y sí, dona.
- MUNDA Be, ja ho enredaràs tú, que hi tens la ma trencada.
- ANTON Anemsen d' aquí que quan surti no vull serhi.
- MUNDA ¿Per qué?
- ANTON No sé si me 'n sabria estar de fé un disbarat; lo que ha fet don Modesto no 'm cap á la gorra.
- MUNDA Donchs ni dius quatre de frescas.
- ANTON May més 'm farà cap escriptura.
- MUNDA Y perque no n' avisabas á un altre; á Manresa ni ha més d' un de Notari.
- ANTON En Jaume 'l vol á n' ell; diu qu' es de la seva conflansa.
- MUNDA Ja li faré cambiá jo; deixau per mí.
- ANTON ¿Què deuen fé allí dins?
- MUNDA Que vols dí que no anirá bé.
- ANTON 'M té ab neguit; si jo hi hagués pogut sé, prou.
- MUNDA ¡Oh, allavoras era tret segú.
- ANTON Jo una vegada vaig trobar mi ab un que feya testament; era al costat del llit, tenia dos germáns, un d' ells m' habia encarregat que jo procurés per ell, el malalt volia deixarho á l' un y ho va deixarho á l' altre. Era un favor, encara me 'n deu las gracias.
- MUNDA Si, fes favors á bestias...
- ANTON Anémsen d' aquí, m sembla que surten.
- MUNDA ¿Com deurá habé anat?
- ANTON No ho sé, estich ab engunia.
- MUNDA Ja m' ho dirá desseguida 'l senyo Carreras.

(Mutis pel foro).

ESCENA XVIII

SR. CARRERAS, DON MODESTO y 2 TESTIMONIS

- MODEST Y se li dona un milló de gracias, per la seva atenció, senyor ..
- CARRERAS Carreras.
- MODEST Carreras y Regordosa; prou, prou; 'l seu nom no se me n anirà més de la Notaría.
- CARRERAS ¿De la Notaría?
- MODEST Si senyor, no 'n dupiti; posada la firma al peu del testament...
- CARRERAS (*Apart.*) Y com á metje.
- MODEST Fora precis que la escriptura desapareixés...
- CARRERAS ¿Perque jo desapareixi?
- MODEST No senyor; porque desapareixi el nom seu de la meva Notaría.
- CARRERAS (*Apart.*) Me posa nerviós aquest home. (*Alt.*) Si 'm permet... el malalt...
- MODEST Fassi; fassi.
- CARRERAS Reconeguim per un amich y un servidor...
- MODEST 'L mateix, mani en lo que se li ofereixi; á Manresa no ha de fer més que preguntar per mí.
- CARRERAS A Barcelona també preguntí per mí... (*Apart.*) y ningú li dirá qui soch.
- MODEST Gracias; y al despedirme, sols li haig d'advertí, que no deu revelá á ningú, fins á ser mort, la voluntat del testador.
- CARRERAS Ho comprench així. Descuidi.
- MODEST Y molt menos á n' en Sixto, que podria venjarsen; entench que á ser fill d' en Jaume ni ha per fer un disbarat.
- CARRERAS Verdaderament se li ha fet una injusticia.
- MODEST Y molt més si vosté conegués lo testament

del avi Rabassa; ja li he dit, ni ha una historia.

CARRERAS (*Ap.*) Quin romanso. (*Alt.*) M' en faig càrrech; ¿si no mana res més?...

MODEST Un milló de gracias.

CARRERAS (*Baix.*) Que las fa aná barato.

MODEST Recordis de lo que li he dit.

CARRERAS Descuidi; la porta...

MODEST Prou, prou; aquesta casa m' es molt coneguda.

CARRERAS Servidor de vostés.

MODEST Beso la má; ¡en marxa!

(*Mutis senyor Carreras primera esquerra.*)

ESCENA XIX

DON MODÉST y JULIA

(*P' el foro.*)

JULIÁ ¿Vosté deu se 'l senyor Notari!

MODEST ¿Qué se os ofereix?

JULIÁ Per are res, ¿ ¿que ja están llestos?

MODEST ¿De qué?

JULIÁ Del testament.

MODEST ¡Ah, vos sabiau...

JULIÁ (*Apart.*) Hi ho endevinat. (*Alt.*) Soch un mosso antich de la casa y...

MODEST Comprench, sí, sí; (*Pel canó.*) aquí dintre portém l' última voluntat del vostre amo.

JULIA (*Apart.*) Allí dintre la voluntat? Si que deu se petita.

MODEST (*Apart.*) Pobre home, si ho sabés que res li deixa.

JULIA Quan vulguin.

MODEST ¿Ja está á punt 'l carret?

JULIÁ Com 'l carret? ¿y que no han de fe pá y

- trago! Tenen la taula parada y tot; la senyora ho ha manat y jo...
- MODEST No 'ns vindrà malament; 'm sento primot.
- JULIA No 'n pot se d' altre ab tants sotrachs!
(*Apart.*) Llástima que no hagin volcat.
- MODEST Vos direu
- JULIA Segueixinme.
- MODEST Aném donchs. (*Mutis foro*).

ESCENA XX

SR. CARRERAS *primera esquerra y á poch* MUNDA *pel foro*.

- CARRERAS Aquest Notari ab la seva serietat m' ha posat la pó al cos; quin empenyo en que jo fos testimoni; y que m' ha posat com á testimoni metje.
- MUNDA (*Apart.*) Es sol; ve be.
- CARRERAS Ah! ¿es voste senyora?
- MUNDA ¡Com anat aixó?
- CARRERAS No podia anar millor; s' ha fet la seva voluntat.
- MUNDA La d' en Jaume?
- CARRERAS La voluntat de vosté.
- MUNDA Es ha dir que...
- CARRERAS Li ha deixat tot per vosté.
- MUNDA Gracias á Deu.
- CARRERAS (*Apart.*) Part hi vull. (*Alt.*) Y á n' á mí una miqueta.
- MUNDA ¡Oh, tot; si no arriba á serhi vosté, quin compromís quan el Notari 'ns ha dit que no hi entressim; lo qu' es l' Antón no s' ho pot acabar.
- CARRERAS (*Apart.*) Que ho guardi per més tart.
- MUNDA Que deya?
- CARRERAS Res, senyora

- MUNDA Vaig depressa á enteral de tot.
CARRERAS 'L seu senyor l' espera.
MUNDA Dígali que ja hi vaig. (*Apart anantsen pe 'l foro esquerra.*) Ara, array!
CARRERAS Sí, ja es fora; com ja está servida. Fem una obra de caritat. (*Mutis primera esquerra.*)

ESCENA XXI

FAUSTINA, AGUSTI *ab un cantaret y SIXTO ab un llibre de missa; tots pe 'l foro dreta*

- SIXTO (*Apart.*) Y que pesat el tío Agustí.
FAUSTINA (*Id.*) Estich cansada, quin aburriment.
AGUSTI (*Id.*) Nada; 'm sembla qu' aquesta vegada l' am ha pescat.
SIXTO (*Apart.*) No he pogut estudiá ni una mica, ni sols resá.
AGUSTI ¿Qué tal Sixto?
FAUSTINA (*Ap.*) 'L papá empenyat en que aquest xicot m' agradi.
SIXTO Be ¿y vosté tío?
AGUSTI Jo com sempre; res 'm fá mal. ¿Eh quina aygua?
SIXTO Molt bona.
AGUSTI Jo me ni begut nou vasos y no m' hi coneix y encara 'm porto 'l cantiret plé. ¿Qué fas ara?
FAUSTINA (*Ap.*) Lo de sempre ¡pobret!
SIXTO Estudio, tío.
AGUSTI ¿Que vols que 't prengui la llissó la noya?
SIXTO Gracias, es en llatí.
FAUSTINA Y el llatí jo no 'l sé, papa.
AGUSTI Que no 'l saps? (*Apart.*) Sempre has de fer burradas.

- FAUSTINA (*Ap.*) ¿Com vol que li prengui?
- AGUSTI (*Apart.*) El cas es pëndreli algo; ser l' hereul
- FAUSTINA (*Apart.*) Aix no es viure.
- AGUSTI Mira. ¿M vols creure a n'  m Sixto?
- SIXTO Vost mani, tio.
- AGUSTI Deixat ara de llibres, que aix ab aquesta cal t' pot perjudicar la salut y arriveus ab la noya  cullir un cistellet de figas de coll de dama.
- FAUSTINA Ab aquest sol, pap?
- AGUSTI (*Ap.*) No 'm repliquis. (*Alt.*) A la figuera grossa ja hi ha sombra. T t' quedas abaix parant el cistellet y en Sixto que hi puji.
- SIXTO (*Ap.*) Soch un mrtir.
- AGUSTI No 't sembla be, Sixto?
- SIXTO Com vostè vulgui.
- AGUSTI Apa, si.
- FAUSTINA (*Ap.*) Pro papa...
- AGUSTI (*Ap.*) Que callis!
- SIXTO (*Ap.*) M' atrassar de tot.
- AGUSTI Sixto, entra 'l teu quarto y treute las sabbas, posat unas calsas vellas y las espar denyas, que aixís t' arrapars millor per la figuera,
- SIXTO (*Anantsen dreta.*) Molt be diu. (*Ap.*) Que 'n per o de temps!

ESCENA XXII

FAUSTINA y AGUSTI

- AGUSTI ¿'abs qu' estich mol incomodat?
- FAUSTINA Ja ho sabía. (*Apart.*)
- AGUSTI Es que 's molt que sempre m' hakis de

contradir. Estás tocant la sort ab las mans y te la deixas escapar.

FAUSTINA Pro papa, si no es el meu gust. En Sixto no m'agrada.

AGUSTI Deixal está 'l gust; tampoch donan gust las sangrías y tambe curan; mirat, aquet día aixis vaig treure de la mort á una mula que va costá tres mil rals y un gitano ab molts prechs no més ne daba tres duros y mitj y un ruch guit de tornas.

FAUSTINA Per altre part, En Sixto te un altre vocacio, vol ser sacerdot ó frare.

AGUSTI Tu ti hi fessis agradar, ja ha ho deixaria correr.

FAUSTINA Ho dupto.

AGUSTI Pro com qu' ets tant esquerpa. Y véste entretenint que l' edad aviat 't passará y allavoras podrás guardarte ab un pot de posá olivas.

FAUSTINA Vaya, papa, fora sacrificarme per tota la vida.

AGUSTI Si de aixó en dius sacrifici, se la jove de ca 'n Rabassa; á ton avi se 'l contava l' hereu mes rich de 'ls voltants de Manresa.

FAUSTINA Pro val mes un gust ..

AGUSTI Sí; casat ab un home á gust y que no tingni un pá a la post y allavoras 't moriras de... gust...

FAUSTINA Veu, sí fos l' altre cusí...

AGUSTI Ab en Lluís, que la ballarias prima; un advocat sense plets.

FAUSTINA Tot just comensa y no s' hi pot dir res.

AGUSTI Vaja, vaja!

FAUSTINA Lo qu' es en Sixto no m'agrada.

AGUSTI Quan t' era noy no m' agradaban 'ls deus y ara no menjaría altra cosa.

FAUSTINA Pro, papá...

- AGUSTI Prou; quan ell es comensi á desvatllar y 't tiri requiebros no 'n voldrás d' altre.
- FAUSTINA (*Apart*). Quin empenyo!
- AGUSTI Vés de quin pá fás rosegons. Brillo, entra al seu quarto á veure sí se cambiat las calsas y á cullir figas.
- FAUSTINA Aquets papers no 'ls faig.
- AGUSTI ¿Te 'm sublevas?
- FAUSTINA Per una noya....
- AGUSTI Sou cosins.

ESCENA XXIII

Dits y BALBINA *á poch* ANTON, *després* SIXTO *y per últim*
DONYA MARIA *y* LLUIS

- BALBINA Senyora! ¡Senyora!
- AGUSTI ¿Que passa.
- FAUSTINA (*Apart*). Tot pe 'l malehit interés.
- BALBINA Ah! ¿no hi es? Friolera, senyor Agustí, qu' arribar la seva cunyada y 'l seu nebot.
- FAUSTINA (*Apart*). ¡Ells! ¡quina alegría!
- AGUSTI (*Apart*). Aquest fan com jo; deuhem venir á espremer la taronja
- ANTON ¿Ahon, dimoni s' ha ficat el metje! (*Apart*). Ab ma germana no hi es.
- AGUSTI Encara deu dormí.
- BALBINA (*Apart*). Que n' há fet de feyna dest qu' es llevat.
- ANTON (*Apart*). Potsé es ab ell, vejam.
(*Mutis á esquerra*).
- BALBINA (*Apart anansen*). Me 'n vaig á rebrels.
- AGUSTI ¡Y en Sixto! ¡Ditxosas calsas!
- SIXTO (*Vestit com ho indica Agustí*). Quan vulgi tío.
- AGUSTI Bravo.

- FAUSTINA (*Desde fora*). Ja son aquí.
AGUSTI (*Veyent entrar á donya Maria y Lluís*). Ara, aquest ganxo.
FAUSTINA Tietal
MARIA Filla! (*Petonejantse*).
SIXTO (*Apart quedantse á la porta*). No hi anirem; millor.
MARIA ¿Y tú Agustí?
AGUSTI Com sempre noya.
LLUIS Faustina á mi la má.
FAUSTINA Te, totas dugas.
SIXTO (*Apart*). A n' á mí may re; com sempre; ni 'm veuhen.
LLUIS Tío.
AGUSTI Ola noy.
BALBINA (*Apart*). En Juliá, quan ho sá piga.
MARIA ¿Y en Jaume?
AGUSTI Está perdut, perdut.
LLUIS Entremhi, mamá.
AGUSTI (*Apart á Faustina*). Apa, noya, en Sixto está á punt.
FAUSTINA Esperis.
MARIA (*Apart á Agustí*). Anem á veure 'n Jaume!
(*Van per entrar*).

ESCENA XXIV

Dits y SR. CARRERAS, MUNDA pel foro

- MUNDA (*Apart*) ¡Los de Barcelona!
AGUSTI Ja hi podeu entrá.
BALBINA 'L metje...
CARRERAS (*Desde la porta y no reparant en Lluís*). 'L malat está grave y no se 'l pot veure.
BALBINA (¡Pillos!)

MARIA Com!

LLUIS (*Apart ficsantse en el Sr. Carreras*) ¡Aquest plaga aquí.

CARRERAS (*Apart y reparant en Lluís*). En Lluís! ¡quin bunyol!

SIXTO (*Apart*). Qu' estrany!

MUNDA (*Apart*). Aquest metje val tan or com pesa.

Teló rápit.

FI DEL ACTE PRIMER

Acte segon

Un gran menjador de tons similars á la decoració del acte anterior: al fondo dos portas; á la esquerra dos portas de comunicació, entre mitj una capella empotrada á la paret ab la imatge de Sant Jaume, á la dre a gran finestral, partit per una columna enroscada de euras. Mobles; taula de pi antiga suficient pera vuyt cuberts. Un armari ab vidrieras, contenint vajella, sitials, cadiras ab assientos de pell y una taula petita á la esquerra en primer terme y sobre, un joch de cartas y un tablero de damas.

ESCENA PRIMERA

JULIÁ BALBINA

- JULIÁ No t' escarrassis, que no sabrás.
- BALBINA No 's coneix ab ré que jo sigui la teva dona.
- JULIÁ Com, que no 's coneix? Be, 't mano.
- BALBINA Si á n' á mi no 'm tens confiassa...
- JULIÁ Be te 'n tinch en cosas que pertoquin al matrimoni, pero com á dona ets com las altres; ni mica, ¡sou l' esca del pecat.
- BALBINA Bé no més apuntau.
- JULIA Tampoch, ja ni hauria prou ¡perque fess s blanco: aclucas massa bé l' ull esquerra.
- BALBINA ¡Válgam Déu! quin home!
- JULIÁ Ja ho sabrás, no t' apuris!
- BALBINA Sí; quan ho sápigam hasta 'ls tossincs.

JULIÁ Noya, aquet cas ha d'anar com las sabatas de salencios, sense soroll; á tothom caurá com una bomba ¡pa! y la metralla á la cara del Antón, las espurnas 'ls ulls de la senyora Mundeta.

BALBINA (*Fentli un mimo*). Vaja, Juliá, vá pe 'ls vint anys que som casats.

JULIA En poca cosa ho sembla, no 'm tingut canalla; sí no 't manés, ningú ho diria.

BALBINA Y sembla mentida qu' ara 'm fassis dali per una cosa que tal vegada no s' ho val.

JULIA ¿Qué no s' ho val, dius? mirat; feste 'l compte qu' es una truyta; la tens al foch; en sens la oló de bona y quant ja 't creus tenirla á punt per cruspirtela, 't distreus una micota, agafas la paella, giras y 't surt cremada.... toda negra.... ja la pots llensar.

BALBINA ¡Ah, es dir, pot ser qu' aixó qu' han fet del testament es com una truyta y....

JULIA (*Apart*). (*Refumet, que s' hi arrisca!*) (*Alt*). Que n' ets de bleda, ara ja 't deixavas armar.

BALBINA (*Ab mimo*). Vaja, Juliá. (*Resoluda*). 'T fa-é mala cara.

JULIÁ ¿Morrus? No voldria altra cosa. Aixis dormiría sol, que tant m' agrada.

BALBINA Juliá?...

JULIA Vaja! Ara mateix ja 't será hora.... tan gassassa....

BALBINA (*Apart*). (*Jo ho haig d' escurniflear!*)

ESCENA II

Dits y AGUSTI, joro esquerra

AGUSTI (*Apart*). Redimontri de Faustina. Mireu qu' es prou. (*Alt*). ¿Que l' heu vista?

JULIÁ (*Apart*). (*Déu buscá la perduda!*)

- BALBINA A n' á qui?
AGUSTI A la noya.
BALBINA Deu ser al seu quarto.
AGUSTI No hi es.
JULIÁ (*Ab sorna*). ¿Qué no l' ha fe'a aná ab en Sixto?
AGUSTI Per aixó mateix que li he fet anar y en Sixto s' espera á la figuera fà mitja hora, y ella no hi ha comparegut.
JULIÁ (*Apart*). (*Aquet vol fer entrar el clau per la cabota*).
AGUSTI Si la veyeu, diguenli que la busco. (*Apart foro esquerra anantsen*). Ja 'm sentirá.

ESCENA III

BALBINA y JULIÁ á poch LLUIS pe 'l foro dreta

- BALBINA Bé, acabém, ¿qué m' ho dius, ó no m' ho dius?
JULIÁ Tinch paraula de Rey, es á dir... de Rey que tingui paraula.
BALBINA Donchs tampoch sabrás una cosa que 't convé fins que 'm diguis aixó altre.
JULIÁ (*Apart*). ('M vol ensarronar.) (*All*). Lo que 'm vols dir ho sabia avants que tu.
BALBINA (*Apart*). 'M posa ab angunia, sí no sé ré.
JULIA (*Veyent entrar á Lluís*). Ara vindrá bé.
BALBINA Senyoret Lluís.
LLUIS Deixeus de senyorets, Balbina.
JULIA (*Apart*). Aixó, es aixó.
LLUIS Per vosaltres sempre haig de ser en Lluiset; aquell xicotet que tots 'ls estius enjogassát brincava ignocent d' alegría per l' era del mas.
BALBINA (*Apart*). (*Si gosaba... li faria una abressada.*)

- JULIÀ (A part). (Ep, sí de cás esperat que jo sigui fora!)
- LLUIS (A part). (Veig qu' encara no há comparegut.)
- JULIÀ (A part á Balbina). Vésten que li haig de parlar.
- BALBINA (A part). (¿No puch sentirho?)
- LLUIS (A part). Me há dit espéram al menjador, desseguida vinch.
- JULIA (A part á Balbina). Sabrías tant com nosaltres.
- BALBINA (A part á Juliá). ¿Qu' es alló de la truyta?
- JULIA (A part á Balbina). ¡Au, toca 'l pirandó!
- BALBINA (A part, amagantse al fondo). Jo us escoltaré.
- LLUIS (A part). Estich frisós.
- JULIA (Dirigintse á Lluís ab recansa). Lluiset; sí 'm volguessis fé 'l favor de dar-me audien-cia?
- LLUIS (Somrient). Que parleu fí, Juliá.
- JULIÀ Veurás; ab un home de lleys bé se li há de parlar pulit: tracteu ab papé sellat.
- LLUIS Digueu, digueu.
- JULIÀ Es una micota llarch lo que t' haig d' innová.
- BALBINA (Amagada al fondo). Desd' aquí 'ls sentiré.
- LLUIS Donchs, sí 'n teniu per rato hauriau de deixarho per un altre estona, perque ara 'm convé estar sol un moment.
- JULIA Es que corra llegua per hora lo que 't vull dir.
- LLUIS No hi fá rés, sortiu y torneu dintre de poch.
- JULIÀ 'T convé molt.
- LLUIS Ho comprench aixis; desseguida estaré per vos.
- JULIA Ja sabs que jo per ton pare la vida... y per tú... la vida també.
- LLUIS Gracias, Juliá; os ne dono las gracias.
- JULIA De res; faig lo que per ningú faría... ni per

- la dona.
- BALBINA (*Apart*). ¡Que deu ser gros! (*S'amaga per for de ser vista*).
- LLUIS Ho crech aixis.
- JULIA ¿Ara?...
- LLUIS No, sortiu; ja us cridaré.
- JULIÀ Bueno, bueno. (*Apart*). Si ho sabés de que 's tracta no 'm deixaria marxá.
- LLUIS (*Apart*). Que tarda. (*S' asseu en la cadira de la dreta de la tauleta*).
- JULIÀ (*A Balbina que 's topa perque treu l' cap en lo moment de ser al foro Julià*). ¿Erats aquí?
- BALBINA (*Apart á Julià*). ¿No ho puch saber?
- JULIÀ ¡Aul! Que n' ets de manefla! (*Mutis foro dreta*).

ESCENA IV

LLUIS sol á poch SR. CARRERAS foro dreta

- LLUIS La coincidencia de trová á n' en Carreras al mas, pot donarme molta llum; no entench perque hi ha vingut á n' el mas... es 'l metje ha dit la Balbina. En Carreras fa mes de cinch anys que debía serho de metje... pro no ho será may. No ho comprench. L' ansietat me mata; Ja es aquí. (*S' alsa girantse vers foro dreta*).
- CARRERAS ¿Qué m' esperavas?
- LLUIS Ara mateix.
- CARRERAS Ja te dit que fessis com qui no 'ns coneguessim; ti citat al menjadó per no fer entrar en sospita als de la casa. Mirat; apropósit. (*Passa, á la esquerra de la taula*). Aquí á n' aquesta tauleta hi ha unas cartas

y un tablero de damas; agafem cualsevol casa.

LLUIS Lo que vulguis.

CARRERAS Seyém. (*Ho tan*). Per sí algú entrés fem com qui juga a damas.

LLUIS (*Apart*). Que n' haig de sapiguer de cosas.

CARRERAS Haurés estranyat la meva presencia á n' aquesta casa.

LLUIS Y com á metje, mes encara.

CARRERAS T' ho explicaré; en la seguritat de que no farás mal ús de las mevas revelaciós. ¿No es aixó?

LLUIS Pots suposarho.

CARRERAS (*Apart*). Ab aquet convé estari bé. (*All*). 'T confesso que el fet de trovarme aquí ab un amich ¿crech que no 't sabrá greu que com amich te tracti, apesar de que ab tú no hi haigi quedat massa bé?

LLUIS Deixo corra tot; 'ls drets y obligacions que neixen de la vida de relació entre estudiants, s' estingessen al separarse de las aulas. Estem en paus.

CARRERAS ¡Oh! Bé; es que 'l meu deute va se mes tart. Tu estudiavas lleys á la Universitat, jo medicina al Hospital.

LLUIS No hi fa res; es lo mateix.

CARRERAS Sempre tindras un bon cor. (*Apar*). Menos mal. ja hi saldat un compte.

LLUIS Segueix.

CARRERAS Anaba á dirte, que á se tú un altre, el compromís per mi era inmens, porque s' hauría descubert que jo passaba per metje sense serho y lo que es mes grave, que com á metje hi sigut testimoni d' un acte notarial.

LLUIS No 't comprench.

CARRERAS M' explicaré.

LLUIS Sí, contamho tot, porque 'm trovo desorientat.

CARRERAS Jo m' entrobo mes que tú.

CARRERAS Al principi d' aqueix istiu rebo una carta de 'n Manel Junyent.

LLUIS Ja 'l conech; era condeixeble nostre quan feyam 'l batxille at.

CARRERAS Just; tens rahó.

LLUIS ¿Qué s' ha fet d en Junyent?

CARRERAS ¡Oh! Es un gran xicot; després del batxillerat várem cursá junts la carrera de medicina, ell va acabá la carrera ja fá quatre anys y jo... hi pres mal.

LLUIS ¡Cóm!

CARRERAS Vull dir; que á mitja carrera, hi tingut varias caigudas y no hi acabat la carrera; y aixó que 'm dich Carreras.

LLUIS Tú sempre d' humor.

CARRERAS Que vols ferhi. Pués, sí; á ne 'n Junyent 'l tens fet un metje de 'ls que se 'n fá mes cas de Manresa; casat y ab posició.

LLUIS (*Ab curiositat disimulada*). Deyas que 't va escriure.

CARRERAS Aixó es: va escriure, dihentme: amich Carreras: visito á unas dos horas de Manresa á un rich hisendat, que al mateix pot viure fins l' ivern vinent que morirse avuy; tot caminant pot quedar com un pollet. Es un home que té la manía, y te prou diners per tenirla, del volguer que 'l metje no 's mogui constantment del seu costat. la molta feyna que jo tinch á Manresa m' impideix aténdrel. Sí vols passá un istiu á fora, vina y 't donaré instruccións. 'L teu amich de sempre etc., etc.

LLUIS Allavoras tú?...

CARRERAS Jo, que 'm trovaba aburrit á Barcelona y sense un céntim, perque tots 'ls meus amichs ja eran á verenejá, m' ensalto á Man-

resa, veix á ne 'n Junyent, 'm reproduceix verbalment la carta, repetint. per lo tant que 'l malalt de que 's tractaba lo mateix podia viure fins l' ivern vinent que morir-se avuy, que tot caminant podia quedar com un pollet; y 'm diu que 'l malalt pateix una anemia cerebral intensa y donantme una tarjeta de presentació per la senyora d' aquesta casa, m' indica que m' entengui ab ella.... en materia d' honoraris, s' enten, y que á ne 'l malalt no fassi mes que receptorli entreteniments y que si algo grave ocorreix l' envihi á buscar.

LLUIS Comprehch; aixó justifica la teva presencia al maç.

CARRERAS Ni mes ni menos; pro sobre tot.....

LLUIS Que som nens! ¡Y no t' aborreixes aquí!

CARRERAS No tant com á Barcelona; allí anaba á passá un mes d' istiu; 'ls amichs, ja ti ho òit, tots eran á verenejá y á n' aquí h: trobat una amiga que 'n fa passá un istiu de menos caló... ó ab mes caló, segons com t' ho vulguis pendre, perque, noy, no 'm falta res... com el Baró de «La dida» Pida lo que quieras... diners.....

LLUIS *(Ab interes creixent, pero sempre dissimulat).*
¿Hasta diners?

CARRERAS La primera vegada li vaig treure cent duros; y de picada en picada... fins á sis cents; y ara penso clavarni un altre, pero que si conegui..... hi deixare 'l bech... ni ha molts; aixó es la mel; y 't dich que 'l volta un aixám que se n' aprofiti.

LLUIS *(A part).* Disimulé.....

CARRERAS ¿'Ls de casa tevà son amichs de la familia?

LLUIS Una m ca; pro indiferents; poch ó molt hi estém emparentats.

- CARRERAS Precisament; ¿tú ets Rabassa?
LLUIS Sí; pro ja t' ho he dit; ens tenen la gent d' aquí molt sens cuidado. Y digas; ¿no mes en concepte d' honoraris cobras aquets diners?
CARRERAS Escolta. ¿Qué vols dir que 'l parentiu?...
LLUIS No, no; ja pots parla ab tota franquesa.
CARRERAS Donchs....
LLUIS ¿Qué?
CARRERAS (*Veyent sortir á Juliá y apart á Lluís*). Dis-simulém!

ESCENA V

Dits y JULIÁ foro dreta

- JULIA ¡Lluiset! (*Aquet fa moviment d' impaciencia*).
CARRERAS (*Pel joch*). 'M toca á mí, ¡dama!
JULIÁ ¿Es pot entrá?
LLUIS D' aquí un rato, Juliá.
JULIA ¿Vols dir qué?...
LLUIS Ja us cridaré.
JULIA Bueno, bueno.
CARRERAS A vosté li toca.
JULIA (*Apart*). ¿Volia está sol y parla ab aquet?
LLUIS Digas. (*Nerviós, pero contenintse*).
CARRERAS (*Apart á Lluís*). Encara es aquí aquell.
LLUIS (*Girantshi*). Ja podeu anar Juliá, desseguida us cridaré. (*Y queda mirant disimuladament ó escoltant si s' envá Juliá*).
JULIÁ Bueno, bueno. Seré aquí fora.
CARRERAS Dama.
JULIÁ (*Apart anantsen*). Parlan de donas; aquest metje 'm tothom vol sé amich; que no l' enganyi. (*Mutis foro dreta*).

ESCENA VI

SENYOR CARRERAS y LLUIS

- LLUIS *(Se gira veu que es fora y hodiú)*. Ja es fora.
- CARRERAS ¿Qué deyam?
- LLUIS Qué 'ls sis cents duros...
- CARRERAS Sencillament; que la dona del malalt, está anemorada de mí.
- LLUIS *(Moviment d' ira. Apart)*. Tinguém calma. *(Alt)*. ¡Ja, ja, ja! ¡Que afortunat.
- CARRERAS Noy, en faldillas, ya ho saps; sempre hi ho sigut, pero eran de indiana, las d' ara son de moiré.
- LLUIS *(Apart)*. No puch mes.
- CARRERAS Jo crech que si á n' aquesta dulcinea li donaba paraula de casament, me feya donació en capitols de tot lo que herederá... ó heredat, casi be ja 's pot di així.
- LLUIS ¡Ah!... ¿que heredat?
- CARRERAS Es lo que volía contarte y que per cert me convé, *(Durant aquesta escena, Lluís, casi 's aixeca de la cadira pero se conte)* porque me temo que haigi contret alguna responsabilitat mes grave de lo que sembla y tu 'm treurás de duptes com advocat, ja 't pagaré 'l duro; no ho haurás d' afegí al perdut... ara ray!
- LLUIS Pots consultarme; pro no *(aijugantse la suhó ab un mocador)*, se si tindré en aqueix moment el cap prou clá per atendret; 'm sento com malalt.
- CARRERAS Estarás marejat del viatje.
- LLUIS No... ja 'm nirá passant.

- CARRERAS To explicaré mes tart. (*Aixecantse*).
- LLUIS No... ara... ara...! (*també s' aixeca y conté á Carreras devant de la taula*). Ja 'm sembla qu' estich millor.
- CARRERAS ¿Si coneixas...
- LLUIS Digas; digas. (*Tornan á seurer*). (*Apart*).
¡Contenta cor!
- CARRERAS Ayuy ha vingut 'l notari de Manresa.
- LLUIS ¿Avuy?... ¿El notari?
- CARRERAS Sí; no fa pas una hora qu' es fora; se 'n anat als poch moments d' arribá vosaltres.
- LLUIS No li vist. (*Apart*). ¡Que sofreixo!
- CARRERAS ¿L' coneixes?
- LLUIS No 'n coneix cap... pero... mo puch pensá...
- CARRERAS Sí, com sou gent del mateix ram... ab l' uló...
- LLUIS Sí, sí.
- CARRERAS Noy, jo erech que m' ha ben compromés aquest ditxós Notari.
- LLUIS No deyas que heredit...?
- CARRERAS ¡Oh! ja véurás; aixó hasta cert punt poch se m' endona.
- LLUIS ¡Quin neguit!
- CARRERAS Lo qu' á mí 'm cou, es que á ne 'l testament... (*Sempre ab interés creixent cada vegada menos disimulat*).
- LLUIS Testament dius? (*Lluis ha allargat la ma que 'n Carlos li pren*).
- CARRERAS ¿Que tens? Cremas!
- LLUIS Es el mareig del viatge.
- CARRERAS Ni sigut jo testimoni y mí ha posat com á metje ¿Que 't sembla?
- LLUIS ¿Y l' hereu?... ¡Ay no se que 'm dich.
- CARRERAS Be, contestam; y si no estás be de cap, pensati y m' ho dirás si hi contret alguna responsabilitat firmanti com á testimoni metje.
- LLUIS ¿Y l' hereu?... L' ¿hereu?
- CARRERAS Ho ha deixat tot á n' ella!

LLUIS A n' ella! ¡Ets un criminal!
CARRERAS Lluis! (*Disimulant ab el joch, per que veu venir á Julia*). ¡Dama! ¡Dama!

ESCENA VII

Dits y JULIA que surt foro dreta.

JULIÁ (*Apart*). Encara parlan de donas.
LLUIS (*Dirigintse á n' en Juliá empenyentlo cap al foro*). Anéu, anéu, Juliá; per Deu anéusen.
JULIÁ ¿Que 't passa?
LLUIS Aneu... re... re... vull está sol ab 'l metje... no estich bo.
JULIÁ ¿Y are? ¿No estás bo? no 'm moch.
LLUIS Anéu... anéu.
CARRERAS (*Apart*). (*Sentat y mirant de regull*). No ho entench.
JULIA ¡Y em treu! (*Carreras s' aixeca y s' acosta á Lluis. Lluis ajusta la porta.*)
LLUIS Ben sols; tots dos sols; y ara digas parla clá.
CARRERAS Per Deu Lluis; com te posas.
LLUIS (*Al mitj del escenari y Carreras sempre mira de por de que 'l sentin*). ¿Aquesta dona, aquesta dona, qu' avans de deixarli á ne 'l pobre pare uns miserables diners, sent 'l meu pare fill dels avis d' aquest mas, va consentir que de pena 's morís; aquesta dona es la hereva de tot lo nostre y tu un testimoni d' aqueix heradament malahit?
CARRERAS Calmat, Lluis; tinguem enteniment. Donarás un escándol. (*Apart*). Jo estich perdut si aixó no s' arregla.
LLUIS Sí, tens rehó; tinguemne pels altres d' en-

teniment; deixam reposar; la sotregada que hi rebut, m'ha [tret 'l cor de puesto; esperat que hi torni.

CARRERAS Obriré la porta; que pensarian. (*Ho fa y baixa á la vora de Lluís.*

LLUIS (*Apart*). En Sixto, no pot ser fill d'ell, de cap manera; sempre m'ho havia pensat que no ho era; de pares aixis no'n neixen... de donas com ella el mon se 'n bessa.

CARRERAS ¿Estás milló? tranquilisat y no sigas criatura, si tu mous la llebra á mí 'm tocará 'l rebre; jo que...

LLUIS Sí; tu ho has dit bé; aixó es la mel; tu no has sigut mes qu' un de l' aixam.

CARRERAS Noy, jo t' ho juro; únicament siscents duros; y creume que 'm vendria á mí mateix si 'ls pogués recuperar y tornarlos; l' asistencia médica de franch. ^o(*Apart*). Jo aquí ja hi soch de més; ¡quin estiu tant gal-dós!

LLUIS Eran tres germáns...

CARRERAS No t' escarrassis; si tant se m' endona.

LLUIS Escolta, vull contarho; l' un, l' oncle Jaume, n' hi ha prou ab lo temps que 'l coneixes per coneixel... un infelis; l' altre, 'l meu pobre pare... 'l mes digne y 'l mes desgraciat; de 'ls tres, 'l petit, l' oncle Agustí... un poca solta.

CARRERAS Hi tan; un massa poca solta.

LLUIS Sembla imposible que siga pare d' una noya de tan talent com la Faustina; era de la meva tia; que al cel siga.

CARRERAS Es aixerida. (*Apart*). M' agrada mes qu' ell... quin manescal... ho es tant com jo metje.

LLUIS 'L pare d' ells, 'l meu avi, en son testament, va establí un fidei comis ab la cláusula condicional d' heredament, de poguer dis-

posar lliurement de 'ls bens, tenint fills naturals y llegítims que complissin l' edat de testar.

CARRERAS (*Apar*). Ves que m' explica.

LLUIS 'S casa 'l meu oncle... ó millor dit, 'l casan; y al poch temps enviuda sense successió; no feya encara mitj any, que l' Anton, ja 'l coneixes.

CARRERAS A n' aquet si que 'l conech. (*Apart*). Y forsa.

LLUIS L' Antón, que pe 'l meu oncle Jaume era un ángel y no es altre cosa que un dimoni; ell se las arregla de tal manera que consegueix que 'l meu oncle, boig y cego, com qui ha tingut la desgracia de no pensar may y de no veuri may, es casi ab sa germana, ab aquesta dona que té quinze anys menos qu' ell y que á la qüenta está tan enamorada de tú aprop d' enviudar.

CARRERAS Respecte á n' aixó, com si res; perque á n' á mi d' ella no me 'n agradan ara ni 'ls quartos.

LLUIS Escóltam y fichsati.

CARRERAS Si tot lo que 'm puguis dir.....

LLUIS Passan cinch anys y res; no tenen fills; y de sopte, causant mes que sorpesa estupefacció inmensa en tota la familia y 'n tot-hom, com per art d' encantament reconeix tambe 'l meu oncle la paternitat d' un fill, que vivia feya nada menos que deu anys en la trista ignorancia del expósit, entre 'l munt de carn humana desgraciada que la santa caritat arreplega á ne 'l hospici de Barcelona. L hereu de can Rabassa ja tenia un fill y jo un cosí; eram de la mateixa sanch.

CARRERAS ¿Be, pro tu no vas averiguar?..

LLUIS Las meas averiguacions se 'n estrellat en

las rocas del mutisme; l' expedient 's va fe ab arreglo á dret; 'l delicte inconcientment la disfressat la mateixa lley; mentres tant faltaban sols ament quatre anys per complir la condició.

CARRERAS (*Apart*). Aixó ho va fe l' Anton 'm deya ella; nó 'ns emboliquem; jo á n' aquí ja hi soch de massa: ¡quin istiu tan galdós!

LLUIS ¿Comprens? La condició ja s' ha complert; l' hereu ja ha disposat lliurement dels seus bens... 'ls ha deixat á la dona... á una estranya... 'l nom de can Rabassa com 'l fum s' evaporará.

CARRERAS Lluis, no fem cosas; 'l Notari me ha dit que fins que fos mort....

LLUIS Com si ho fos.

CARRERAS Be no hu es.

LLUIS (*Apart*). Y á n' el meu pare 'l van deixar morir negantli 'l favor d' uns miserables dinés.

CARRERAS Esforsat en callarbo. (*Apart*). Y no 'm fá cas; aquet xicot 'm comprometerá; y jo com á testimoni metje.

LLUIS Al constituí 'l sabi home de lleys la veneranda institució del heréu á Catalunya, fruit hermós y sá del estudi de las costums y afeccions de la gent honrada de la nostra terra, may podia pensar que l' enginy criminal burlés l' institució y apostrofés la lley.

CARRERAS (*Apart*). ¿Qui me 'n treu d' aqueix fanch?

LLUIS (*Apart*). Jo á n' aquí no estich be; ara mateix ens entornarem á Barcelo. (*Alt*). Carreras, adeu.

CARRERAS ¿Y ara que vols fé?

LLUIS Deixarvos á totas las abellas á n' aquí; la aixam que segueixi voltant la mel... jo

tinch 'ls llavis amarchs y no hi trovo gust.
Adeu, Carreras.

CARRERAS Al menos fesme un favor.

LLUIS Digas.

CARRERAS Es ha dir, dos favors.

LLUIS Digas; cuyta.

CARRERAS Primer: no descubairme.

LLUIS Ni me 'n recordaré.

CARRERAS Gracias; y segon, que 'm diguis ab sinceritat si l' haver firmat jo com á testimoni metje...

LLUIS Mirat; respecte á n' aixó dech dirte que la responsabilitat hi es, y grave.

CARRERAS (*Apart.*) Ja 'm veig á presiri.

LLUIS Pro no tingas cap por... jo soch casi l' únich que tindria dret á exigirne de responsabilitats y per mí jo t' asseguro que aquet testament en que hi figuras com á testimoni...

CARRERAS Oh! testimoni metje, festen cárrech.

LLUIS Seré sagrat, si es possible que sigan sagradas las cosas que fan la gent dolenta. Adeu, Carreras... vaig á veure la meva mare; (*apart*) aquesta sí que m' estima.

CARRERAS Pro, escolta.

LLUIS No m' entretinguis més.

CARRERAS Al menós dígam: ¿qué serían molts anys de presiri?

LLUIS Ja t' ho he dit tot. Adeu.

CARRERAS (*Apart.*) Aquet xicot es un cohet.

ESCENA VIII

Dits, DONYA MARIA y FAUSTINA foro esquerra

MARIA ¿Ahont vas?

LLUIS (*Apart á donya Maria*) Mamá, es precis que parlém.

- CARRERAS ¿La senyora?...
- LLUIS És la meva mare. Un amich.
- CARRERAS (*Apart.*) Ja ha ficat la pota. (*Alt.*) Servidó de vosté.
- MARIA Celebro molt.
- FAUSTINA (*Apart.*) ¿Un amich? (*Estrenyada.*)
- CARRERAS (Vaig á fe 'l paquet y á la orden que á n' aquí no hi estich be.) (*Alt.*) Ab permís de vosté.
- MARIA ¿Es retira?
- CARRERAS Si no disposa al contrari...
- MARIA ¿Y 'l meu cunyat com segueix?
- CARRERAS Grave; molt grave; lo mateix pot viure... (*Apart.*) ¡Ay! Ara no n' hi ha necessitat.
- MARIA ¿No se 'l pot veure?
- CARRERAS Senyora... es un cas de compromís. Als peus de vosté. (*Apart.*) ¡Lluis per Deu! ¡Quin is:iu tan galdós! (*Mutis foro esquerra*)
- MARIA (*Apart á Lluis.*) ¿Un cas de compromís?...
- LLUIS (*Apart á donya Maria.*) No 'l vulguis sabé.
- FAUSTINA (*Apart á donya Maria.*) Tieta; dígali que no l' estimo á ne n Sixto.
- LLUIS ¿Que 't diu la Faustina?
- MARIA Res, cosas del Agustí; que vol sacrificarla casantla ab en Sixto.
- FAUSTINA Per l' interés Lluis; no me 'l puch estimá á n' en Sixto.
- MARIA (*Apart.*) Li repugna al cor; pobre Faustina.
- LLUIS (*Id.*) L' aixám voltant la mel; un' altre abella.
- FAUSTINA (*Apart.*) No hi diu res. (*Alt.*) Dech creurer 'l papa Lluis?
- LLUIS En tot, menos en aixó, Faustina; el cap y 'l cór son patrimoni lliure; tu 'n disposas y ningú més.

FAUSTINA Donchs resolta, li diré que no 'l vull. Es
concell d' un advocat.
LLUIS No; es concell d' un home tan digne com
tú; res més.

ESCENA IX.

Dits y AGUSTI, foro esquerra

AGUSTI Gracias á Deu que 't trovo.
FAUSTINA (*Ap.*) ¿Li dich?
AGUSTI ¿Ahont t' habías ficat?
FAUSTINA Era ab la tieta.
AGUSTI (*Ap. á Faustina.*) Apa aném; que aquell ja
ha acabat el llibre de tan esperar-se á la fi-
guera.
MARIA (*Ap. á Lluís.*) ¿Qué passa?
LLUIS (*Id. á Maria.*) ¿Que passa? Qne á n' aquí
no hi estém bé.
FAUSTINA Pro papa... no m' agrada.
AGUSTI ¿Ja hi torném? Recordat dels fideus.
FAUSTINA (*Ap.*) No m' atreveixo.
AGUSTI Maria, me 'n porto la noya, donarém un
passeig y torném desseguida.
FAUSTINA (*Ap.*) Tieta, no puch.
MARIA (*Ap. á Faustina.*) Paciencia filla; no será
pas ell qui guanyará.
AGUSTI (*Ap. á Faustina.*) Apa! (*Alt.*) Hasta més
tart.
FAUSTINA (*Ap. á donya Maria fentli un petó.*) No tar-
daré.
MARIA (*Ap. á Faustina fentli un petó.*) Adeu.
AGUSTI (*Ap. anantsen ab Faustina. Foro dreta.*) Que
no m' ho fassis may més aixó.

ESCENA X

DONYA MARIA y LLUIS

- MARIA Ja son fora; dígam 'l que passa.
- LLUIS Mira mamá; jo 't suplico que no 'm preguntis res, y que 'm fassis 'l favor inmens de que 'ns á n' en torném desseguida á Barcelona.
- MARIA ¿Pro, es que no 't recordas 'ls motius que 'ns han dut á can Rabassa?
- LLUIS No hi vull pensá, ja sabs que 'm resistía á venirhi.
- MARIA Tot ho tením empenyat; fins l' anell de brillants en que 'l teu pobre pare va sellá 'l nostre amor.
- LLUIS Ja 'l tornarem á recobrá costi 'l que costi, pro anemsen d'aquí.
- MARIA ¿Y las oposicións? ¿Y á Madrit com hi vas?
- LLUIS A peu, demanant caritat, de cualsevulga manera... pro per Deu y per l'honrada memoria del meu pare anémsen.
- MARIA Está be, 'ns ha 'n anirém; no hi farem ni nit á n' aquesta casa; més avans deixam que jo parli ab lo teu tío.
- LLUIS No podrás y si poguessis, fora com no parlarhi... á n' el meu pare que li demanava plorant li va dir que ho demanés á n' ella.
- MARIA Donchs, á n' ella.
- LLUIS Mamá!...
- MARIA La necessitat no te lley.
- LLUIS Pro la dignitat te la lley del honor y tu no deus rebaxarte fins al punt de suplicar á n' aquí mereix 'l despreci del olvit.
- MARIA Lluis, 'ls teus grans sentiments te portan

- massa lluny. Jo que tinch mes anys y mes experiència veig millor la realitat.
- LLUIS
MARIA (A part.) L'escolto perque es la meva mare.
'L teu noble cor, que es noble com 'l meu, pro es mes jove, 't diu que no deus humiliarte y que ells 's quedin ab la riquesa, que tu vols viure honrat.
- LLUIS
MARIA Tu ho dius.
Pro 'l meu cor 'm recorda que després de tot ve la lluyta per la existencia v que á n' aquesta lluyta tant tu com jo hi estém casi vensuts; per viure no 'ns queda res, no mes que la esperansa del teu porvenir.
- LLUIS
MARIA Donchs...
Pro aquest porvenir, fill meu, depent de la teva anada á Madrit y per anarhi y estarhi necessitas...
- LLUIS
MARIA Ja ho sé.
Lo que no hem trobat en lloch... per aixó 'm vingut á can Rabassa; á n' aquí al menos hi tens un dret de familia.
- LLUIS No; hi tinch un dret á tot. Cumplintse la sagrada voluntat del avi jo 'n soch l' hereu de can Rabassa, mort l' oncle Jaume, si en Sixto no existís.
- MARIA Pues tú que sempre insisteixes ab lo mateix ¿no has tingut manera de descubrí la vritat? ¿tu, un estudiant de lleys de tan profit, no has pogut sabé si lo de la llegitimació de 'n Sixto no es mes que una farsa?
- LLUIS Mira mamá, tots 'ls datos, tots 'ls antecedents, fins 'l que fa poch he sapigut, m' ho fan presumir, pero la presunció s' apaga devant d' un expedient judicial; la presunció escassament arriba á sé un indici, no es may una proba.
- MARIA ¿Pro en contra d' aquet expedient?..
- LLUIS Hi ha recursos, sí, ja ho sé; jo ti ho dit mil

vegadas; més d'aquets recursos, com de las esberlas del rocám d'un volcá, 'n surtan espurnas que creman 'l cor.

MARIA

No 't comprench.

LLUIS

Si lo de la lilegitimació fos mentida, feta l'autopsia á n'aquet cadáver inhumá, hi veurías un delicte que esborronaría á la gent honrada. Un fill de... qui sab qui, que tenint per naixement l'infortuni y per bressol la caritat, l'apadrina la maledicencia per satisfé la copdicia. Es una joguina de passións humanas.

MARIA

Cert.

LLUIS

Com de la ramada en día de fira 'l debían trihá de la colla; un, cualsevulga; al surti del hospici ja tenían fill.

MARIA

(A p.) Qui sab de qui ho deu ser.

LLUIS

No 'ls hi feya mal al cor, de segú, al endúr-sehel. Las mares ja 'n portan al món; may ne faltan; fills array, pá hi hagi per mantenirlos.

MARIA

Pro, calmat y reflexiona Lluís. A n' á mí 'm sembla que avans de desesperarte com fas, valdría la pena de que agussesis 'l teu enginy com advocat y per l'interés que hi tens, fins á descubri lo que n' hi hagi de cert.

LLUIS

¿Y tú no sabs que si ho conseguís y per desgracia del oncle Jaume y deshonor de la familia resultés probat que 'n Sixto no es fill d'ell, 'l germá del meu pare fora un criminal y castigat per la justicia?

MARIA

La voluntat del home ha de ser honrada.

LLUIS

Es que l'oncle no n' ha tingut may de voluntat propia; l'oncle es com una criatura que si no li donan la má pot estimbarse; la lley á n' á las criaturas las eximeix de responsabilitat.

- MARIA Be 'n té de voluntat, quan se tracta de la Munda.
- LLUIS Es la voluntat del noy á ne las joguinas que 'l distreuhén.
- MÀRIA No ho penso jo així.
- LLUIS Sí fos posible que sense doná l' escáldol tan gros, jo conseguís lo meu proposit, ho faría. Pro l' idea de perseguir la comisió de un delicte, en el que ha intervingut, pot dirse que inconciement, com á principal autor, un germá del meu pare, m' esgarrifa.
- MARIA (*Apart*). ¡Quin cor!
- LLUIS Prou; no 'n parlem mes; anemsen mamá, anemsen.
- MARIA No comprench la teva determinació tan suptada; fa escasament dos horas que som aquí...
- LLUIS Es que desde qu' hem arribat la casualitat m' ha fet sapiguer cosas que m' allunyan del tracte ab la gent d' aquesta casa.
- MARIA Potse 'l metje, que has dit qu' era amich teu.....
- LLUIS No ho vulguís sabé; res hi farías.
- MARIA (*Apart*). No 'l contradim. (*Alt*). Bueno, donchs, despres de dinar marxarem.
- LLUIS Jo no hi menjaré pas res á n' aquí.
- MARIA ¿A tal extrem?
- LLUIS A ne tot hi trobaría mal gust.

ESCENA XI

Dits y BALBINA pel fondo dreta

- BALBINA ¿Qué 'm donan permis?
- MARIA ¿Y ara Balbina, entreu.
- LLUIS (*Apart á donya Maria*). Fesme 'l favor de

no tardar; á ne 'l meu quarto, es ha dir, á ne 'l quarto que 'm deixan, t' espero. (*Mutis foro esquerra*).

BALBINA (*Parlant ab sentiment*). ¿Qué li passa á ne 'l seu fill donya María que me posat á ne 'n Juliá que está fora de sí?

MARIA ¿Qué diheu?

BALBINA Plora com una criatura; may li había vist; ni quan vá morí 'l sogra... á n' á mí me fet escapar las llágrimas.

MARIA ¿Y aixó?

BALBINA No, pot treursho pas del cap: diu que empentas la tirat fora d' aquí el menjadó y fins li ha tancat la porta.

MARIA (*Apart.*) ¿Que haurá sigut?

BALBINA Pobre Juliá; ell que per en Lluiset faría cent horas de mal camí, que quant era menut no se 'l treya may de sobre, veures apurrinat; no 'ns faltaba mes qu' aixó á n' aquesta casa; si 'ls avis tornessin del altre mon se 'n farían creus; trenta anys de serhi.

(*Plora.*)

MARIA Bo, y ara!

BALBINA No hi puch fer més... no l' havia vist may plorá á ne 'n Juliá.

MARIA ¿Be, pro no us ha contat?...

BALBINA Sembla, que li ha demanat per parlarli á ne 'n Lluiset y li ha dit que s' esperés; al cap d' un rato, anava á entrar y li ha dit que no encara; en Lluiset estava ab el metje; després 'n Juliá ha tornat y ha passat lo que hi dit... á empentas l' ha tret fora.

MARIA ¿Que feya en Lluís ab 'l metje?

BALBINA Diu en Juliá que parlavan de donas.

MARIA (*Apart.*) ¡De donas 'l meu fill!

BALBINA Si vosté hi volgués enrahoná ab en Juliá... perque está com may li había vist; hasta

tinch por que 'n valgui de menos la seva salut.

MARIA Aneusen descansada que jo li parlaré y ja ho posaré tot en clá.

BALBINA Li agrahiré molt, donya María.

MARIA Os ho prometo.

BALBINA (*Apart anantsen foro dreta.*) Pobre Juliá, ell que diu que 'l vol veure pe 'l seu be.

ESCENA XII

DONYA MARIA, *á poch* MUNDA y ANTON *pel foro esquerra*

MARIA (*Que acompanyant á la porta á la Balbina, veu venir pel foro esquerra á la Munda y al Anton.*)

La Munda y l' Anton, venen cap aquí; bona ocasió; esperaré que 's quedi sola.

(*Mutis porta segona esquerra.*)

MUNDA No se perque 'l senyor Carreras 'ns fa aixó de volguernos plantar.

ANTON Y deixal que se 'n vagi.

MUNDA (*Apart*). Qui sab si obrintli mes el cor.

ANTON (*Apart*). Reira de... encara te 'l metje en castat al front.

MUNDA Pro, y 'n Jaume?

ANTON Sí en Jaume ja no es d' aquest barri. 'Ls remeys de res han d' aprofitar; com un pegat en un banch. Ves que hi fa 'l metje al seu costat.

MUNDA Vaja, no ho considero del cas que 'l senyor Carreras se 'n vaigi. Ell no deu mourers d' aquí fins l' últim moment. 'Ls de l' altre banda no hi tindrian pas poch que dir.

ANTON Y apropósit de 'ls parents; tant 'ls de Manresa com á 'ls de Barcelona haurías de

procurar treurétels aviat de sobre; aixó sembla un mosqué, y es precis ventarlo; que á n' aquí no hi tenen pas res que ferhi ni que treuren; ¿no van cobrar tots ells lo que 'ls hi pertocaba de la llegítima? Doncas, au, fora, que toquin pirandó.

MUNDA
ANTON

No 'ls hi podem mirar tan prim.

Es que tu no tens malícia y jo 'n tinch per tots dos; aquet busca plets de 'n Lluís, com que no te ahont caures mort, de segú que bé á ca 'n Rabassa ab l' intent de fershi un bon jas y á n' aquí (*al clatell*) ja no hi tenim llana; si per cas que se 'l fassi de pallofasde sigrons. Ara array ja tenim l' ase fermat; habentse fet el testament ja hi poden fer 'l senyal de la creu á ca 'n Rabassa.

MUNDA
ANTON

¿Vols dir que?...

Y si dona; sembla mentida que visquis tan 'ls llims. Perque hi venen si no á ca 'n Rabassa, es dir á ca 'n Riusech, perque 'n Jaume ja ha fet á tots y 'l patrimoni serà nostre.

MUNDA
ANTON
MUNDA
ANTON

¿No 'n soch jo l' hereva?

Be n' ets tu l' hereva.

Com deyas nostre.

Suposo que ton germá no cs cap heretje y encare que tu 'n siguis mestresa, bé s' pot dir que jo 'n seré l' amo.

MUNDA

¡Oh l' amo, l' amo; esperat; mentres no 'm torni jo á casar podrás com ho fas ara vigilar 'ls interessos y res més.

ANTON

Encara no ets viuda y ja hi pensas. (*A part.*) Aquesta malehida me 'n farà una.

MUNDA

Es que jo no m' hi vaig pas casá ab en Jaume.

ANTON

¡Y ara!

MUNDA

Tu t' hi vas casar; perque lo qu' es jo no

- li he menat may una gota de voluntat. 'M vas dí 't convé y t' vaig creure, fesli veure que l' estimas y m' hi estorso n' ferli veure.
- ANTON Estabam arruinats y ara ets una senyora; may t' ho hagueran dit senyora Mundeta.
- MUNDA Ni á tu senyor Anton.
- ANTON Per aixó 'ns convenia.
- MUNDA Donchs, precisament; ara ¿que no 'ns falta 'l menesté...
- ANTON Cor que vols, cor que desitjas.
- MUNDA Ja veurás, aixó del cor, va á la banda. 'L meu encara me 'l sento jove com quan seguía las balladas y ara que puch triá y no soch pas tant desfavorida, seré jo qui voldré casarme y no tu qui 't casis per mí.
- ANTON Munda, aquet metje 't gira 'l cervell.
- MUNDA Ja que ho endevinas, no tinch perque callarho; sí, 'l metje, ¿qué hi ha que dirne? M' porta estimació lo senyor Carreras.
- ANTON Es l' estimació á n' els diners.
- MUNDA Com si tu 'n fessis escrafalls dels diners?
- ANTON Anarte á emprendá del senyor Carreras! un metje de cartró; que no té més malalt que 'l teu home. Tants altres que n' hi há y més de recibo.
- MUNDA Que n' haig de fé; no 'm puch pas casar ab tots.
- ANTON Ni en cap deurías casarte.
- MUNDA ¿Y 'l cor?
- ANTON (*Ab marcada intenció.*) Dónali contento á n' el cor, pero no casante.
- MUNDA No sé ahont vas; ¡quins embulls! May t' hi entés. Tot t' ho arreglas com t' convé.
- ANTON No hi ha com tenir seny; á n' á tú te 'n falta.
- MUNDA Veliaquí perque sense ser mare, vas fer que tingués un fill.

- ANTON (Irat.) Munda... així 't cremessis la llengua.
MUNDA Be, pero si...
ANTON Chist! Que callis.
MUNDA No, si no ho sab ningú.
ANTON ¿Ni el teu enamorat?
MUNDA Ni ell.
ANTON Ah! Es que per aixó. Recordat be lo que 'ns hi vá si 's descobrís; tindríam presiri per la vida.
MUNDA ¿Presiri?
ANTON No cridis.
MUNDA En tot cas tú, que jo si que 's pot ben dir que poca cosa hi vaig ferhi; n' estich ben neta; tú t' ho vas manegá tot.
ANTON No desbariejis; sense tú...
MUNDA ¡Oh! Es clá; sense mi no hi podía habé mare; pero si tú no me n' haguessis fet...
ANTON Deixat de qüentos, no hí entens ab aquestas cosas; l' autora principal sempre ets tú á n' á mí tot lo més se 'm sentenciaria com á corresponsable, ho diuhen els llibres de la embustería.
MUNDA Miratho com vulgas, que si hi va haber pecat, tú 'n vas ser l' esca.
ANTON Ja t' ho he dit, esquiba d' aquí á n' la parentela de 'n Jaume y sobre tot á n' en Lluís: que 'n Lluís me 'n fá de nosa.
MUNDA Quin esbarament, Anton.
ANTON N' estich d' esbarat. Soch un pagés que veu 'ls rahims madús aprop de cullirlos y tinch pó d' una pedregada.
MUNDA (A part). Fins me fá posar pell de gallina.
ANTON (A part). Entre aquet dimoni de Lluís y aquell notari del burdell 'm tornaré ximple.
MUNDA ¿Y en Jaume tot sol?...
ANTON Ja hi vaig; l' hi tancat al quarto.
MUNDA Com una bestia; també es massa.

- ANTON No n' hagut esment; dormia.
MUNDA Sempre dorm.
ANTON Está ensopit; aquets maneflas, 'l volen veu-
rer y no es del cas.
MUNDA Dònam la clau.
ANTON Ja hi vaig jo.
MUNDA Com coneguis.
ANTON Si me l' hi estimát sempre mes que tú l'
estimas á ne 'n Jaume; ja ho sabs.
MUNDA ¿Quí 'n té la culpa?
ANTON No hi torném; me n' hi vaig.
MUNDA (*Apart*). ¡Quin home!
ANTON Munda; enteniment ab 'l metje; massa
beguda emborratxa, ¿sents? creume; deixa
que se 'n vagi y lluny... ben lluny.
(*Mutis foro esquerra*).

ESCENA XIII

MUNDA y á poch DONYA MARÍA per la segona porta esquerra

- MUNDA Que 'l metje se 'n vagi, tíra peixet; no
tindrás pas aquet gust. Pe 'l senyor Carre-
ras tot.
MARIA (*Apart*). Per sí ha quedát sola. (*Alt*).
¡Munda!
MUNDA ¿Qué hi ha María?
MARIA Desitjaría parlar un moment ab tú.
MUNDA ¿Vols qu' anem á un altre puestó?
MARIA No; estém bé; es curt; no 't seré gaire mo-
lestosa.
MUNDA Tú dirás.
MARIA Soch viuda, tinch un fill y vivím pobres.
MUNDA (*Apart*). Sempre la mateixa cansó.
MARIA Y vivím pobres ab 'l castích de no semblar-
ho, perque la gent que han nascut en la

miseria demanan somrient y resignats caritat al portal d' una iglesia, pero 'ls qu' han viscut en la opulencia paran la má en un racó de un fosch carré, tapada la cara ab un vel y 'ls ulls plens de llágrimas.

MUNDA ¿Es que us falta per menjá?

MARIA Permétem, Munda.

MUNDA Ningú us ha privat de venir tots 'ls istius; lo que fan 'ls de l' Agustí podeu fer vosaltres; la taula á casa 's para per tothom.

MARIA No es aixó, de sopa per l' aliment del cos també n' donan per caritat á la porta dels convents.

MUNDA Donchs, no t' entench.

MARIA Que no es favor el que jo crech que debém demanarte; es un dret que, posant per testimoni 'l sant nom de la familia, podém exigirte.

MUNDA Noya, 'ls de ciutat, parleu d' una mena de manera que no se us enten pas sempre.

MARIA M' entendrás desseguida: 'l meu marit, mentres 'ls seus negocis van ferlo un de 'ls mes richs comerciants de Barcelona, may, pero may, vá causá á ca 'n Rabassa, la mes petita molestía.

MUNDA ¿Perqué no veniau?

MARIA Quan la desgracia vá fixarse en la meva familia y la casa del meu pobre Albert 's trobava en perill de perdrers, và acudir á vosaltres y us vá demanar per favor que l' auxiliessiu y vosaltres...

MUNDA En Jaume...

MARIA No, tú!

MUNDA Bé, veurás; á mi no m' emboliquis; tot es de 'n Jaume y l' Anton que li cuyda 'ls interessos li vá dir qu' allavors á ca 'n Rabassa no hi había diners.

MARIA ¿Qué no hi había diners á ca 'n Rabassa?

- MUNDA Bé, ¿qué has vingut per disputar?
MARIA Es vritat; deixemho corra; dos paraulas y no mes. En Lluís te d'aná á Madrit y pasarhi allí una temporada per assumptos de la seva carrera; necessito quan menos mil duros: ¿pots deixarmels?
- MUNDA ¿Qué hás dit? ¡Oy dá! quina picossada!
¡Mil duros! ¿Qué 't pensas dir poch? Bonas están las anyadas per deixar mil duros.
- MARIA Resoltament; ¿qué 'm contestas?
MUNDA Noya, qu'aquestos favors no 'ls podém fer á ca 'n Rabassa.
- MARIA Es que entenho bé; no es un favor, es una obligació.
- MUNDA ¡Una obligació: ¿de quant ensá?
MARIA ¿De quant ensá? de desde el día en que l'aví de ca 'n Rabassa va posar en el mon á n' á Albert, de desde 'l día en que l' Albert va ser germá de l' hereu Jaume. (*Apareix pe 'l foro dreta 'n Sixto ab un llibre á la má; y s' queda parát al tondo*).
- MUNDA ¿Y la llegítima?
MARIA La llegítima dels diners va cobrarla; la llegítima á n' el cor de la familia, quan aquesta es honrada no 's salda may. Y sí tú tens ánima y sentiments de mare me 'ls deixarás 'ls mil duros, que 'n Lluís 'ls necessita per la salvació del seu porvenir.
- MUNDA Ja t' ho he dit. No puch.

ESCENA XIV

Dita y SIXTO

- SIXTO Jo, sí, tieta María.
MUNDA ¡Tú!
MARIA ¡En Sixto!
SIXTO ¡Tots 'ls meus drets de ca 'n Rabassa son

per en Lluís, que jo no 'n vull pas res d' aquesta casa.

MARIA (*Apart.*) Quin goig á n' el cor!

MUNDA Escolti, senyoret; ¿de quant ensá 'ls padres de Igualada, li han ensenyat á ficarse á n' allí ahont no 'l demanan?

SIXTO Mare; 'ls Escolapis d' Igualada, com á deixebles de Deu, son 'ls gesmans dels pobres y 'ls mestres de la caritat. Perdónim. (*Mutis primera esquerra.*)

MAR'A (*A Munda.*) Si fos un fill meu, l' abressava d' alegría.

MUNDA Donchs á mí, ja 'm sentirá. (*Mutis foro esquerra.*)

MARIA Aquesta dona no li es mare.

ESCENA XV

DO NYA MARIA, AGUSTÍ *ab un cistellet de figas y* FAUSTINA *pe 'l foro dreta*

FAUSTINA (*Apart á Agusti.*) Ja ho veu; 'ns ha deixat, en Sixto.

AGUSTI (*Apart á Faustina.*) Paciencia: en temps y palla maduran las figas... ¡ay, las nespras:

FAUSTINA ¿Vosté á n, aquí tieta?

MARIA Sí filla.

AGUSTI Mira, tot un cistell fins á curull; y que son de coll de dama.

MARIA (*Ab marcada intenció.*) Molt bé; tú si no pots segá, espigolas.

AGUSTI Ja veurás, avants no se n' aprofitin 'ls porchs... encare que 'ns fassin mal de ventre.

FAUSTINA ¿Y en Lluís?

MARIA A n' el seu quarto; are hi anirém.

- AGUSTI (*Apart.*) Agãfarém una plata, y las hi posaré, que fassin tropa. (*Ho fá, trayentla de l' armari de la vagella*)
- FAUSTINA Quan vulgui.
- MARIA ¡Agustí!
- AGUSTI ¿Qué vols, cunyada?
- MARIA 'Ns en aném ab la Faustina.
- AGUSTI Aneusen en nom de Deu; pero ey, no tardéu; que la rateta ja 'm corra pe 'l ventre.
- MARIA ¿Qué vols dir?
- FAUSTINA Cosas del papa.
- AGUSTI Com del papa, y de tots els Papas; desde 'l primer Papa, que va ser Sant Pere, hasta el Papa Lleó XIII; vés qui se 'n está de menjá quan n' es l' hora.
- MARIA Desseguida tornarém.
- AGUSTI Al punt de las dotze á n' aquesta casa 's posa la soperá á taula.
- MARIA Molt bé.
- FAUSTINA (*Apart á donya Maria anantsen pe 'l foro esquerra.*; 'L papa quan es aquí no faría res més que menjá.
- MARIA (*Ab marcada intenció.*) Se 'n aprofita.
- FAUSTINA Oh, y després passa unas nits!

ESCENA XVI

AGUSTÍ, *posant las figas á la plata; y pe 'l foro esquerra á poch lo SENYOR CARRERAS y després BALBIMA, foro dreta junt ab una minyona que li ajuda á parar taula*)

- AGUSTI Aixís d' una ab una, ben arrengreradas farán goig. ¿Perqué 'n deuen dir figas de coll de dama? Mireu que m' ha fet rumiá aixó y may n' hi pogut treure l' aygua clara. No n' he vistcs en ma vida de colls així, ni 'ls d' ánech.

CARRERAS ¡Ola, company!

AGUSTI Deu me la guart.

CARRERAS ¿Qué fá trinxeras?

AGUSTI Si senyó; de figas.

CARRERAS Qu' aprofiti, ja 'ls hi regalo.

AGUSTI No 'l convidaba pas. (*Surt Balbina y para la taula pera vuit coberts*).

CARRERAS Hi ho he dit perque ni siquiera ho intentes convidarme; es una fruyta que la donaria de franch.

AGUSTI Es el preu qu' aquesta 'm costa. ¿Y mon germá?

CARRERAS Li diré.

AGUSTI (*Ab cantarella*). Que tant pot viure fins l' hivern que vé...

CARRERAS Ha cambiat algo mes la cosa.

AGUSTI ¿Y donchs?

CARRERAS Que ja no hi pot viure fins l' hivern vinent.

BALBINA (*Apart*). Ell acabi l' istiu.

AGUSTI ¿Qué ha recaigut?

CARRERAS Veurá; á n' el meu entendre encara no s ha aixecat de la primera caiguda.

AGUSTI Que 'n fá de temps que jo li tinch pronosticat; á n' el meu compte ja passa de la ratlla; jo calculaba que no arribaria al primer d' Agost y ja 'n tenim vint; tot aquet temps que viu de mes, me sembla que ha sigut ben bé per forsa.

BALBINA (*Apart*). ¡Quin beneyt!

CARRERAS ¡Oh, y que la seva opinió es autorisada, perque vosté hi es entés ab la ciencia médica.

AGUSTI Jo no soch metje de las personas, com vosté, pero en soch dels animals, y si fá ó no fá, es lo mateix.

CARRERAS Home, 'm sembla que...

AGUSTI Sí senyó, y m' hi sostinch; ¿qu' es un animal? (*Ab tó doctoral*.) Un animal no es més

ni menos qu' una persona que camina de quatre grapas.

CARRERAS (*Apart.*) Per sé com aquet ja podria tenir 'l titol

BALBINA (*Apart.*) Tú si que hi caminas de quatre grapas.

AGUSTI Y per convéncesen vosté, no s' ha de fixá més que ab lo frare Joan Gari de Montserrat, que 'l váren pendre per bestia y li tiravan 'ls ossos.

CARRERAS (*Apart.*) No ets tu mal os.

AGUSTI O si no, probiu en vosté mateix; posis á caminar de mans á terra y no s' afaiti d' un any y volti pe 'l món nuhet y 'm sabrá donar rahó de si es ó no es un animal.

CARRERAS ¿Y si ho probés vosté?

AGUSTI ¡Oh! Forem dos animals.

BALBINA (*Apart.*) No 'm deixaré pas pulsá per cap dels dos.

CARRERAS ¿Ja es l' hora Balbina?

BALBINA Aviat. (*Apart.*) No més pensan en atiparse.

AGUSTI ¿Que heu fet per pastas?

BALBINA Fideus.

AGUSTI ¡Ah, ja, ja! Es la meva.

CARRERAS Vosté si qu' es ben diferent d' aquella vella de Reus.

AGUSTI Per aixó no tinch berrugas.

ESCENA XVII

Dits y JULIA pe 'l foro esquerra

JULIÁ ¡Senyor... deixonsas!..

BALBINA (*Apart.*) ¿Qui vols dir?

JULIÁ (*Id.*) El mata sanos.

BALBINA (*Id.*) Carreras.

- JULIÀ (*Ap.:*) 'L menut no está per brochs; com el pagés; á la taula y al llit al primer crit.
- AGUSTI ¡Sixto!
- SIXTO Vosté mani tío!
- JULIA (*Ap.*) M' ha dit aquella que no vindria á taula en Lluiset; vaig á veure si 'l pesco. (*Mutis foro dreta.*)
- AGUSTI Apa, á seure.
- SIXTO Faltan 'ls altres.
- AGUSTI Procura per tú; cada hú ja te la seva menjadora.
- SIXTO Gracias, m' esperaré.
- MUNDA (*Surtint. Ap. al senyor Carreras.*) Me 'n ha donat paraula.
- CARRERAS (*Ap. á Munda.*) Li prometo no mourem per are.
- MUNDA Sense compliments. (*Acostantse per seure.*)
- CARRERAS ¿Ahont?
- MUNDA Al puesto de sempre; al meu costat. ¿No li agrada?
- CARRERAS Ja ho crech; molt. (*Se seuhen de cara al públich y estrem dreta Carreras y al cap de taula dreta Munda.*)
- BALBINA (*Ab la sopera.*) ¡La sopera!
- AGUSTI ¡Viva, Balbina! (*Se posa á menjar.*)
- MUNDA (*Ap.*) ¡Qué soch ditxosa!
- FAUSTINA (*Sortint.*) ¿Ja son á taula?
- AGUSTI A n' á tú t' esperavam. (*Sixto seu al cap de taula esquerra.*)
- LLUIS (*Ap. á donya Marta.*) Aixó es violentarme, mamá!
- MARIA (*Ap. á Lluís,*) Jo m' he sacrificat tant per tú fill meu. (*Lluís seu al mitj de cara al públich donya Marta al seu costat esquerra.*)
- BALBINA (*Ap.*) 'M creya que no hi vindria á taula en Lluiset, y en Juliá 'l busca: li diré. (*Mutis foro dreta.*)

- AGUSTI (Ap. á Faustina que anaba á seure al costat de 'n Lluís.) Ep, tú, ¿de quant ensá?
- FAUSTINA (Ap. á Agustí.) Pero papa.
- AGUSTI (Id. á Faustina.) A aguantá 'l punt; aquest es 'l teu lloch. (Senyalant la cadira del seu costat. Faustina hi seu, quedant per lo tant al costat de 'n Sixto.)
- MARIA (Ap. á Lluís). ¿Vols que 't serveixi?
- LLUIS (Id. á donya Maria). Es inútil.
- AGUSTI ¿Quí hi falta? ¿y l' Anton?

ESCENA XIX

Dits y ANTON Pe 'l foro esquerra; á poch JULIÁ y BALBINA foro dreta

- ANTON L' Anton us vé ha dir que té altre feyna. 'N Jaume es mort. (*Sorpresa respectiva en tots los personatjes. Sixto s' arrodilla en actitud de resar.*)
- LLUIS Ha mort?
- MARIA (Ap.) (¡Tant de bé li ha fet Deu!)
- LLUIS (Id.) Hi sense veurel!
- JULIÁ Té. *Entregant el testament á ne 'n Lluís.*
- LLUIS ¿Qué 'm doneu?
- JULIA El testament.
- MARIA (A Sixto). ¿Es ton pare? ¿No ploras?
- SIXTO Reso per ell.

Teló rapit

FI DEL ACTE SEGON

Acte tercer

Habitació de 'n Lluís. Sala antiquíssima; á la esquerra del fondo portal gran d' una arcoba ab cortinas; á la dreta del fondo, porta de sortida á l'escala; á la part lateral esquerra una porteta petita que no s' obrirà fins á la sortida de 'n Sixto; finestral gran, lateral dreta. Parament de mobles tant antichs com l' habitació; taula ab servey pera escriurer, cadiras, una ó dos caixas ab esculturas, en las parets cornocopias.

ESCENA PRIMERA

LLUIS y JULIÁ *pe 'l foro dreta*

- LLUIS Tanquéu.
JULIA ¿Justo?
LLUIS No; tanqueu.
JULIÁ Tanco.
LLUIS (*Ap.*) Estich febrós.
JULIA Ja está.
LLUIS Espliqueume ¿d' hont heu tret aquets pappers? (*Se ls treu de la butxaca.*)
JULIA D' un embut.
LLUIS ¿D' un embut?
JULIA Mal dit; d' un canó de llauna.
LLUIS ¿De quina manera?
JULIA Tot t' ho volía contar; pro com que á em-pentas...

- LLUIS Sí; perdoneume, Juliá; no sé 'l que 'm feya .
JULIA ¿Jo perdonarte?
LLUIS Cuitéu.
JULIA Fins me 'n alegre; perque se que has posat
génit del valent.
LLUIS Que 'm friseu.
JULIA Y nirviós; ja m' agrada.
LLUIS Deyau...
JULIA Vaig al cas; aquest dematí a punta de dia
la senyora Mundeta, aquesta mala vespa, á
la qüenta ha manat á son germá y son
germá m' ho ha manat á mí y jo ho he
manat á...
LLUIS (*Ansiós.*) ¿Qué?
JULIÁ Que s' anés á Manresa ab el carro d' esto-
ras á búscá al notari.
LLUIS Bueno, sí; y el notari ha vingut...
JULIA Aixó!
LLUIS Y l' oncle Jaume ha fet testament...
JULIÁ Aixó.
LLUIS Y 'l notari l' ha guardat dintre el canó de
llauna...
JULIÁ ¡Ah! aixó!
LLUIS Y vos heu aprofitat un moment de que es-
tavan distrets.
JULIA Ah! Aixó...
LLUIS ¿Y heu prés 'ls papers?
JULIA ¡Ah! aixó es aixó. (*Pausa.*) Escolta, ¿qué
hi erats?
LLUIS Vos diréu.
JULIA Si no sembla pas altre cosa. Endrapaban
al menjadó qu' era un gust.
LLUIS (*Ap.*) Aquets papers 'm creman las mans.
JULIÁ Un d' aquells aprenents tenia el barret
sobre 'l banch y dintre el barret el canó.
LLUIS ¿No us han vist?
JULIA Com que tenian boca y ulls al plat. 'L canó
li tornat al barret.

- LLUIS (A part.) ¿Qué haig de fer?
- JULIA 'L notari m' había dit qu' era la voluntat de 'n Jaume, tú ho sabrás.
- LLUIS Be, pero vos ¿perqué 'ls heu pres aquets parers?
- JULIA (Molt estranyat de la pregunta) ¿Cóm? ¿qué perqué 'ls hi prés? ¡y ara! ¿y tú ets home de lletras? ¿Cóm se 'n diu... ambocat?
- LLUIS ¿Perqué?
- JULIA Y es ben net; aquets papers son las forsas y si ells han perdut las forsas y tu tens 'ls papers, tu dirás qui te las forsas.
- LLUIS (A part.) ¡Pobre home!
- JULIA Nada, que no me 'n desdeixo; que tú ets l' amo y ningú més. (A part.) Jo 'l feya més aixerit á n' aquet xicot.
- LLUIS Sant cristiá, l' intenció es molt bona; pero vos ignoreu que ab aixó no heu lograt més que 'l perill de que se us emportin á la presó lligat com un Cristo.
- JULIA A n' á mí que se m' endona; mentres tu sigas l' amo, tot; per ton pare la vida... y per tú... la vida també.
- LLUIS Gracias, Juliá. Sou d' una fusta dels arbres que no 's torsan; sou un catalá qu' honra la terra que regueu ab la suhó del front.
- JULIA T' equivocas. Jo fa temps que no suho pas treballant.
- LLUIS ¿Cóm?
- JULIA Sí, noy, m' hi tornat gandul: ¿qué no ho sabías? Las eynas ab un recó y s' hi rovellan; que 'n fa de temps que 'l farré no las ha llosadas las meas eynas. Aquí tothom mana sense solta ni rahó, tots son amos; fins jo mano; ja ho veus, l' últim de la colla.
- LLUIS Es un remat sense pastó.

JULIÀ! Ni esquellé té aqueix remat; ni sé ahont pastura; no menja més qu' herbas dolentes que críen la mala sanch.

LLUIS (*Apart.*) Que 'n fá dir de cosas hermosas un gran cor.

JULIA Mira, escóltam. Parlant ab tú y á n' aquesta sala, aprop d' aquella arcoba ahont van viure fins á la mort 'ls teus avis y ton pare hi va neixe, que Deu 'ls tinga 'l cel á tots, sembla que m' hagin tret 30 anys de sobre.

LLUIS Allí van morí y allí va neixe 'l meu pare.

JULIÀ Sí, y en aqueix mateix llit; quina son tan tranquila hi deus tenirhi á n' aquet llit, quant t' hi ajeus; que bé hi deus dormir; ditxós de tú. Y ells, l' Anton y la Munda, 'n fan escrafalls, aquets aposentos son de la casa vella; á la casa nova no n' hi há d' arcobas, son quartos á la moda; de noms estranys.

LLUIS (*Apart.*) Ab quin goig l' escolto.

JULIA A n' en Jaume l' han deixat morí com una bestia, en un quarto estranger; es un quarto francés; y sol, tot sol, y fins tancat; jo hi he trobat la porta tancada y volía entrarhi. ¡Quina basarda deu fé!

LLUIS No m' ho recordeu, Juliá; es un germá del meu pare.

JULIA Sí, pero ton pare era un galant home; que 'n Jaume, Deu lo perdó, no era res, un cero á la esquerra, Lluiset! ¡Quan va morí ton pare á n' á mí 'm queyan las llágrimas y ara... sí; mirat; una. (*Aixugantsela.*)

LLUIS Trucan. (*Trucan á la porta del fondo.*)

JULIA Be ho sembla.

LLUIS Calleu; hi tornan.

JULIÀ ¡Obro?

MARIA (*Desde dins.*) ¡Lluis!

LLUIS Es la meva mare, cuyteu.

ESCENA II

Dits y DONYA MARIA

- JULIA   ¡Donya María!
- LLUIS   ¡Mamá!
- MARIA   ¡Lluis!
- JULIA   ¿Qué li passa?
- LLUIS   ¿Qué tens?
- MARIA   No res.
- LLUIS   Parla.
- JULIA   (*Apart*). ¿Qué haurá succehit?
- MARIA   Que la conversa ab la Munda y l' Anton ha sigut tan agre, que 'ns treuhen d' aquí, Lluis; del Más de 'n Rabassa.
- JULIÁ   (*Sorprés.*) ¿A na vostés?
- LLUIS   Ja ho veus; anemsem.
- JULIA   ¡Y ara! l' ¿amo anarsen?
- MARIA   (*Apart á Lluis*). ¡L' amo!
- JULIA   ¡Reira de bet!
- LLUIS   Marxem.
- JULIÁ   ¿Y 'l teu génit que dorm? Ara mes que may has de treure las unglas. Au, desper-tat y posat á manar.
- MARIA   (*Apart*). ¿Que diu?
- LLUIS   (*Apart*). Els estima!
- JULIA   Y fesne bona escombrada d' aquesta gen-tota.
- LLUIS   No 'ns entussiasmem, Juliá.
- JULIÁ   De l' Anton, si ho vols, ja me 'n cuidaré jo; si m' ho manas li faré un santrait al cap que no mourá més las barras... uscaré l' eyna.
- MARIA   ¿Qué fém, Lluis?
- JULIÁ   ¡Que vol dir que fan! es quedan, y s' que-dan per no mouressen may més de ca 'n Rabassa.

- LLUIS (*Apart*). Las ideas se m' ajnntan á n' aquí.
(*al cap*). Y 'm fan mal.
- MARIA ¿Que resols?
- LLUIS (*Apart*). El foch del front 'm crema 'ls ulls.
- JULIÁ Lluis, contesta; que jo friso.
- MARIA Fill meu, contesta.
- LLUIS Que tornarém á Barcelona.
- JULIÁ ¿Qué 'ts boig? Deu me perdó!
- LLUIS (*Ab ira*). Pero vull, avants de anarmen despedirm'n de l' Anton, vull que se 'n recordi de mi.
- MARIA ¡Lluis!
- JULIA (*Apart*). En farà una.
- LLUIS Lladres son del nostre patrimoni, y jo á n' els lladres fins 'ls perdono quan roban per fam, perque allavoras no 'n de lladres; pero 'ls que roban per l' encegament de las riquesas, á n' aquets jo no 'ls perdono.
- JULIA (*Apart*) Ja 'l caliu 's revifa.
- MARIA No estàs en sí; sossegat, fill meu.
- LLUIS N' estich. ¡Juliá!
- JULIA Manam.
- LLUIS Us mano, si ho voleu.
- JULIA De bon grat: ¿qué 'm manas?
- LLUIS Diguéuli á l' Antón que me 'n vull despedir, que aquí l' espero ó que 'm digui ahont el trobaré per despedirmen.
- MARIA Juliá per Deu!
- JULIA No tingui pò, donya María; que jo desde ara seré un gos de l' amo.
- LLUIS ¿Qué hi aneu?
- JULIA Y depressa. (*Apart.*) Aqueix recado si que l duré jo. (*Mutis pe 'l foro.*)

ESCENA III

DONYA MARIA y LLUIS

- MARIA   ¿Qué pensas fer?
- LLUIS   No ho sé encara; resolto volia anarmen del más per no tornarhi, pero inconscienment no me 'n sé moure d' aquesta sala; son tants 'ls recorts que se 'm despertan en mitj d' aquestas parets y dessota d' aquets embigats que ja cruixen, com plorant perque 'ls deixo, que jo fins crech que fa que no 'm mogui.
- MARIA   Es el bressol del teu pare, la casa pairal de la familia; res té d' estrany.
- LLUIS   (*Apart.*) ¡Deu, inspíram!
- MARIA   Y en Juliá te rahó que tú n' ets l' amo.
- LLUIS   ¿Perqué?
- MARIA   Perque 'n Sixto te 'n fá.
- LLUIS   ¡En Sixto!
- MARIA   Ell, que il-luminat pe 'l raig del sol de la virtut que 'l volta, ha dit fa pochs moments «Jo tieta no 'n vull res de ca 'n Rabassa, tot es de 'n Lluís, jo li cedeixo.»
- LLUIS   ¿Ell ho ha dit?
- MARIA   Y ab cor obert, devant de la seva mare, dich no, devant de la Munda, que de mare no n' hi es.
- LLUIS   Pero si en Sixto no n' es pas l' hereu de ca 'n Rabassa.
- MARIA   L' avi 'n fá á n' el fill del hereu quan aqueix mori, y en Jaume n' es de mort, y en Sixto bé ho dihuen qu' es son fill.
- LLUIS   No habenthi testament n' es ell l' hereu; pero l' oncle, ó la fatalitat, n' ha fet de testament.

- MARIA   ¿Com ho sabs?
- LLUIS   ¡Míratell!
- MARIA   (*Sorpresa.*) ¿Es possible?
- LLUIS   Be ho es; la sort ó que ho sé jo, perque no ho sé, l' ha portat á las meas mans.
- MARIA   Pero...
- LLUIS   Res ne treurías y cállatho; n' hi ha prou ab un encubridor, ¿perqué vols serne?
- MARIA   ¿Y á n' aquí?...
- LLUIS   Ja pots suposarho; l' oncle Jaume fa hereva á la seva dona; la voluntat d' ell ha sigut la voluntat dels altres.
- MARIA   ¿Y si aqueix testament no existís?
- LLUIS   Allavoras si que d' hereu en fora en Sixto.
- MARIA   Y tú per ell.
- LLUIS   Tu ho has dit.
- MARIA   Donchs... fesne cendras.
- LLUIS   Mamá, no n' es nascut aquet concell d' una ánima criminosa.
- MARIA   Lluis...
- LLUIS   Be ho sé prou, perdónam; s' inspira 'l teu concell en el desitj hermós d' un cor de mare, pero ¡ay de mí! y de tú també si 'l seguís.
- MARIA   Ho comprench.
- LLUIS   D' aquesta aixám d' abellas que voltan la mel de ca 'n Rabassa, jo 'n fora la de la picada venenosa. Y no ho vull, ni tu ho has volgut may...
- MARIA   No, fill meu.
- LLUIS   Que 'ls meus besos infiltrin la sanch dolenta á n' á las venas. (*Resolt.*) Jo tornaré 'l testament á n' el Notari.
- MARIA   Sí, Lluis.
- LLUIS   Fora burlar un honrat funcionari de la fé pública, que qui sab si en aqueix instant éstará desesperantse.
- MARIA   Sí, sí, y aviat.

LLUIS Jo coneix á don Modest y per ell pateixo; per ell y per mi també pateixo, que la febre y la xardó á n' els llavis 'm porta l' agró á ne l' ánima desde que 'm arribat.

MARIA Lluís...

LLUIS No tingas por; es el mareig... y després n' han passat tantas de cosas en tant cur espay... que no hi caben... y totas á bessar las tinch aquí.

MARIA Fill meu. Proba de descansar; potsé després...

LLUIS Sí. Tens rahó; per última vegada m' ajeuré á n' el llit dels meus avis... quina son tan tranquila hi deus tenirhi 'm deya eu Juliá... no pas are, que la febre dona l' insomni y la frisansa.

MARIA Cuita, Lluís.

LLUIS Preparat per marxar.

MARIA ¿Tan mateix?...

LLUIS Y aixís que estiguis, torna á buscarme á n' aquesta sala que no vull mouremen fins l' últim moment. Me n' haig d' aprofitá d' estarhi.

MARIA Descansa.

(Lluís desapareix per l' arcoba).

ESCENA IV

DONYA MARIA á poch JULIA y BALBINA pe 'l foro

MARIA ¡Miserables! que ha fet testament en Jaume y aqueix dematí; y al sé al mitj día 'ns ha dit l' Antón que feya estona que 'l vetllaba sent mort y no ho sabia. Aixó es inconcebible; aquest Antón es capas de tot.

JULIA *(A Balbina.)* 'T dich qu' ell ho ha manat.

- BALBINA (*A Juliá*). Encara qu' aixís siga.
- MARIA ¿Que passa?
- JULIA ¡Cal aquesta que...
- MARIA No crideu...
- BALBINA Ja veurá, Donya María..
- JULIA Deixam dir á n' á mí, que á mí 'm pertoca.
- BALBINA ¡Quins urps!
- JULIA Tingué m la festa en pau; que may 'm renyit en vint anys de ser casats y cap á tas vellesas 't tocará 'l rebre.
- MARIA ¿Pero qu' es?
- BALBINA Jo deya...
- JULIA Muixoni; primer jo.
- MARIA Parleu vos. (*Apart á Balbina*). Deixeu lo.
- JULIA ¿No es vritat que 'n Lluiset m' ha manat... (*A Balbina*.) ¿M' ho ha manat, sents?
- MARIA Digueu.
- JULIA Que anés á dir á l' Anton que se'n volía despedir de debó y que digués ahont podrían tenírselas?
- MARIA No ho ha dit aixís.
- BALBINA ¿Veus?
- JULIA Que callis; bé, lletra mes, lletra menos; com jo no sé confegí...
- MARIA ¿Y l' heu vist á l' Anton?
- JULIA Aquesta m' hi ha posat un entrebanch.
- BALBINA Jo?...
- JULIA Ara, digas; pero no 't valdrá.
- BALBINA Després de la serracina que han tingut 'l senyó Antón...
- JULIA L' Antón.
- MARIA Es igual.
- JULIA No es pas tot hú. Fangabam junts quan eram novellots.
- MARIA Parleu, Balbina.
- BALBINA Aviat es dit; que si ell 's veu ab en Lluiset, hi haurá una desgracia avuy.
- JULIA Y que hi sigui.

- MARIA Juliá, vos no ho voldriau.
- BALBINA Qu' ets poca solta.
- JULIA Es que no ho será una desgracia; porque jo li esberlaré 'l cap á l' Antón.
- MARIA Jo us agraheixo tot quan feu per nosaltres pero resoltament avuy marxarém de ca 'n Rabassa.
- JULIÁ Que no. (*Ap.*) Reíra de bet!
- MARIA Y es inútil tota entrevista ab l' Antón ni ab ningú.
- JULIA (*Ap.*) O jo podré poch ó 'l daltabaix ha de serhi.
- BALBINA (*Apart á Maria.*) No 'n fassi cas; ells que no 's vegin, sobre tot.
- MARIA (*Apart á Balbina.*) Deixeu per mí.
- JULIA ¿Y en Lluiset ahont es?
- MARIA No 's troba massa bé y descansa.
- JULIA Malalt y tot? (*Apart.*) Si 's mort, jo 'l mato á l' Antón; no s' escaparà.
- MARIA Anémsen d' aquí, que no sentís remor.
- BALBINA Ben fet, deixem'o.
- MARIA ¿Veniu?
- JULIA Si vosté ho mana... aném... aném. (*Apart.*) Nada, qu' el's s' han de veure; qui las creu las donas. (*S' en van.*)

ESCENA V

SIXTO *per la esquerra, á poch LLUIS*

(*La escena queda sola un moment, á poch Lluís.*)

- SIXTO No hi es; qu' estrany; y jo que desitjo parlarli per primera vegada y qui sab si per última vegada. Es precís que no se 'n vagi sense jo véurel; al peu del altar de Deu ho

vaig prometre y avants y tot; que jo no 'n vull ré d' aquesta casa.

LLUIS No puch, 'l cap se 'm obra.

SIXTO (*Apart.*) ¡Es ell! (*Alt.*) ¡Cosí!

LLUIS ¿En Sixto?

SIXTO Cosí... ó germá, que de germans tots ho som á n' el món, voldria parlarli á vosté.

LLUIS ¿Y aixís 'm tractas? Com un estrany.

SIXTO Jo bé ho soch, may li había parlat, may, y que ho desitjo á fé.

LLUIS Parla y tractam com jo.

SIXTO ¿Si ho vol

LLUIS Com no haig de volguerho. La meva mare m' ha dit una paraula que sella nostra amistat per sempre.

SIXTO ¡Oh, gracias! (*Anant per besarli la má.*)

LLUIS ¡Cóm! ¡besarme!

SIXTO Es el bés d' agrahiment; que lo qu' ara 'm dius no m' ho esperaba pas.

LLUIS ¿Perqué?

SIXTO Jo 'm creya que veuriau tots en mí á un ser repulsiu, codiciós d' una fortuna.

LLUIS Jo.... may.

SIXTO Com un esparver al mitj del vol. Y sapí-gaho, Lluís; jo no soch res mes, que un fill de la desgracia, que á n' el mon sols hi hé vingut per pena.

LLUIS Y per vergonya dels malvats hi has vingut; que jugan ab l' honra de 'ls demás.

SIXTO (*Ab sentiment.*) Ja ho suposaba que tú 'm creyas un bort.

LLUIS Sixto, perdónam, no 't volia ofendrer, tú ets l' essencia de la virtud.

SIXTO Es la vritat que 'm gela 'l cor; no 'n tinch de mare.

LLUIS Qué! Tú sabs?....

SIXTO Déu m' ho ha dit y la mentida es del dimoni.

LLUIS   ¿La teva vida?...
SIXTO   Es la vida del martiri; que no n' hi pot
                  haber de mes gran, Lluís, que 'l de no
                  coneixe l' amor d' aquells que á n' el mon
                  'ns portan, ni tant sols sabelshi 'l nom. Me
                  'l ván negá; Déu 'ls perdoni.

LLUIS   (*Ap.*) Tinch desitj d' escoltarlo y sufreiro.
SIXTO   'L llit del meu naixement vá ser l' Inclusa;
                  tot just obria 'ls ulls al mon, m' alimen-
                  taba en el pit d' una dona que 'm daba la
                  seva vida per la meva, y vaig creixer aixís;
                  ab la sançh de las sevas venas y ab 'ls besos
                  dels seus llavis 'm nutria.

LLUIS   (*Apart.*) ¡Ploro!
SIXTO   La meva mare, no ho vá fer; qui sab si
                  aquella dona me 'n era; jo bé n' hi deya de
                  mare; no 'n coneixía cap mes y tant sols
                  n' hi ha una..... fins á cinch anys m' ador-
                  mía á la seva falda, y aprop d' ella m
                  despertaba; quan jo comensaba á viure,
                  ella 's vá morí; prou me 'n recordo; jo volía
                  que m' hi enterressin junt ab ella y ho
                  cridaba mentre 'ls vehins ploraban tot
                  seguint l' enterro. ¡La mort vá errá aquell
                  cop! Jo era un ángel allavoras y 'ls ángels
                  van al cel, á n' el cel fóra. (*Curta pausa.*)
                  Després d' aqueix somni de ma vida, altre
                  vegada á la Inclusa, mes tart al Hospici.
                  La caritat 'm vá recullir y per caritat vaig
                  acabá de creixer.

LLUIS   (*Apart.*) Y son l'ágrimas dolsas las que
                  ploro, que no 'm fán mal.

SIXTO   Y quan ja ab la caritat m' agermanaba y
                  fins hi era ditxós, de sopte 'm donan uns
                  pares que no m' han estimát may, ni jo
                  me 'ls hi pogut estimar. Ja ho sé que
                  peco..... ¡perdoneume senyó!

LLUIS   (*Apart.*) ¡Vils! quan mal li han fet!

- SIXTO Es un cástich 'l que sufreiro d' una culpa que no hi comés. Per aixó vull anarmen d' aqueix món y esperá resignat la mort á n' el claustre. Hi hauré vingut tant sols de passada; será... un altre somni.
- LLUIS Viurém junts ab la meva mare que ho será de tots dos.
- SIXTO Gracias, Lluís. Aqueixas paraulas son el bálсам de las meas feridas, son las únicas que he sentit en ma vida, y m fan plorá de goig y de tristesa; gracias.
- LLUIS Es un oferiment de cor.
- SIXTO Ho crech y t' ho agrahiexo, pero jo haig de viure y esperá la mort tot sol, que sol vaig neixe.
- LLUIS (*Apart.*) ¡Pobre Sixto!
- SIXTO Ja ho sabs tot. Y ara unicament 'm resta dirte, que si la lley 'm dona drets á n' aquesta familia, que no me 'n es, no 'ls vull.
- LLUIS ¡Sixto!
- SIXTO Que si 'ls prenía, no tora més que 'l preu d' un servey que 'm fá vergonya. ¡M' han llogat per fé de fill!
- LLUIS Tinch enveja del teu cor; com si fossim germáns, vina als meus brassos.
- SIXTO Ho som! que Deu es pare nostre!
- LLUIS ¡Aquí!
- SIXTO ¡Germá!
- LLUIS Déixam sol; que tal vegada l' Antón puji.
- SIXTO ¿Qué passa?
- LLUIS Ho sabrás.
- SIXTO ¿Aquesta entrevista?..
- LLUIS Es per despedirmen; qne després del hospedatge que 'ns dona s' ho mereix.
- SIXTO ¿Pretents?..
- LLUIS No temis; no vull res mes que passarhi comptes.

- SIXTO Lluís, un home com ell no es digne de parlarli.
- LLUIS Ho necessito; 'n tinch fam; 'm recaria.
- SIXTO ¡Me 'n vaig!
- LLUIS No; que no 'ns hem de separar per un may més tú y jo. Aquí podrás escoltar, y no hi ha perill que 't vegi.
- SIXTO ¡Per Deu!
- LLUIS Visch per la meva mare.
- SIXTO Ditxós de tú que 'n tens de mare.
- LLUIS ¿Ploras?
- SIXTO Si, 'ls ulls m' espurnan.
- LLUIS Pero...
- SIXTO Tinch 'l goig de l' ánima; m' estimas; soch ditxós! (*Mutis porta esquerra.*)

ESCENA VI

LLUIS y JULIÁ p' el toro

- JULIA ¡Lluiset! ¡Lluiset!
- LLUIS ¿Qué hi há?
- JULIÁ Que l' Antón ja puja.
- LLUIS Está bé; anéusen.
- JULIA Es que jo... per tú la vida; ja ho sæbs.
- LLUIS Sí; m' en recordo.
- JULIA Si 'm manas que me 'n vagi...
- LLUIS Convé parlarli sol.
- JULIÁ Bueno.
- LLUIS Deixeume.
- JULIA Baixo al barri, y si la cosa s' embarina, un crit desde aquí. (*Finestral.*)
- LLUIS Entés.
- JULIA Y ab dos salts sech al teu costat.
- LLUIS Molt bé; anéu.

- JULIA   ¡Y en faré feyna! Desd' aquí, eh?, no 'm
                  mouré del barri.
LLUIS   Ja m' ho heu dit!
JULIA   (*Reparant en Anton que surt pe 'l foro dreta.*)
                  ¡Ah! ja 'l tens aquí!

ESCENA VII

Dits y ANTON

- ANTON   (*Desde la porta.*) ¿M' demanabas? (*Juliá 's
                  queda indecis.*)
LLUIS   Sense permís podeu entrar, que no soch á
                  casa meva.
ANTON   Ab llicencia. (*Antón s' adelanta, y observant
                  Lluís que Juliá encare es en escena, li indica
                  que marxi, y Juliá ho fá ab recausa.*) Els
                  modos sempre están bé, y encara que no
                  senyorejo tant com tú, 'n tinch de modos;
                  mal m' está 'l dirho.
LLUIS   No us 'ls nego; que hasta la gent dolenta
                  per disfressarse 'n té.
ANTON   Aquesta manera de dirho no 'm plau pas
                  massa.
LLUIS   Es el llenguatge que solch usá!
ANTON   Donchs noy, ja 't planyo: si no 'n sabs d'
                  altre, poch plets guanyarás, y pobres dels
                  criminals que tu defenssis; al pal de corre-
                  guda anirán.
LLUIS   No 'n defenso de criminals.
ANTON   Pues, plega.
LLUIS   Teniu rahó. No tindría feyna. N' hi ha
                  tants! (*Variant de tó.*)
ANTON   M' ha dit un mosso.....
LLUIS   En Juliá!
ANTON   Es un mosso; que tú volías parlarme y 'm

penso que no deu ser pas d' aixó que 'm deyas?

LLUIS Es vritat; ha mort aqueix mitj día l' oncle Jaume.....

ANTON Ja ho sabiam; ha sigut algo avants de mitj día.

LLUIS Y sense ni sisquera esperá que li donguin sepultura, hi sapigut la nova de que á la meva mare y á n' á mí sé 'ns treya del mas. ¿No es aixó?

ANTON Se us treu y no se us treu; lo cert es que á n' aquí ja hi sou de massa.

LLUIS (*Apart*) Tinguém calma.

ANTON Jo entench; sense tenir tanta lletra com tú y de bon tros, que ja no hi habiau d' habé tornat á aquesta casa.

LLUIS Es ben cert; á n' allí ahont el meu pare 'l varen rebre com á un estrany y se 'l van treure com si fos un estorp, yo no deuría haberhi tornat may en ma vida.

ANTON Y es clá.

LLUIS 'N té la culpa la meva mare.

ANTON Es dona.

LLUIS Pero es mare; y per aixó hi hem tornat á ca 'n Rabassa.

ANTON Tú ets home de lleys, per més qu' ets jov - not y no las sabs totes; y tal vegada no coneguis la que jo 't diré.

LLUIS Digueula.

ANTON Y per aixó 's tingut la debilitat de tornarhi á ca 'n Rabassa.

LLUIS ¡La lley!

ANTON Es molt antiga; es una costúm; las costúms 'n son de lley; jo era un cadellet y ja la sentía contá á n' els pagessos de cabells blanchs.

LLUIS ¿Podré saberla?

ANTON Y aviat Que quan un fadrí extern exigía

- del hereu 'ls drets á la llegítima, era malehit de tota la familia. Y ton pare 'ls vá exigí y malehit y tot va tornarhi més de cent cops á ca 'n Rabassa, es una baixesa.
- LLUIS Us escolto, insulteu la memoria del meu pare y com si re; ja ho veyeu, no 'n faig cas de las vostres paraulas.
- ANTON (*Irat.*) Aixó si que ho es un insult.
- LLUIS Acabém; volía veureus per despedirmen de vos.
- ANTON Es feyna curta. Adeu, y bon viatje.
- LLUIS No, no encara; aixó 's diu al últim de la conversa y jo no hi comensat. Vull que la despedida siga afectuosa, que us en recordeu, per sempre més.
- ANTON (*Apart.*) ¿Qué serát?
- LLUIS Escolteume bé, y mireume de fit á fit si 'ls ulls no 's cegan.
- ANTON Jo no ho consento.
- LLUIS No hi fá rés; m' escoltareu pesi á qui pesi, que per preu d' aquesta conversa m' hi jugo la vida.
- ANTON (*Apart*) Ja ho deya; es un mal esperit.
- LLUIS (*Ab energia.*) ¿D' ahont vau treure en Sixto?
- ANTON (*Confós.*) ¿Qué?... d' ahont? ¡Ja, ja, ja! que ho respongan sons pares.
- LLUIS No; vos.
- ANTON ¿Qu' ets el jutje?
- LLUIS Tinch dret á serho á n' aquesta causa.
- ANTON Donchs, citam.
- LLUIS Deixeuvos de retencias y no feu 'l sabi, porque sou un criminal que ni sisquera teniu 'l enginy dels que ho son d' ofici.
- ANTON ¿Jo un criminal?
- LLUIS Y un malvat, y un lladre.
- ANTON Lluis, tu vols morí á las meas mans.
- LLUIS Sou un monstre de l' humanitat; no teniu entranyas.

- ANTON Mirat que 'ns perderém tots dos.
- LLUIS ¡Infelis!
- ANTON (*Apart.*) Quin panteix m' agafa!
- LLUIS La vostra germana..... una doncella; no teniau pares; vos n' hi feyau de pare y vau permetre que 'l meu oncle la deshonorés y vau matarlo y erau amich d' ell.
- ANTON Jo no ho sabia.
- LLUIS ¿Y vos sou capás de suposá que l' oncle Jaume podía causar tant mal?
- ANTON Devegadas, homes aixís.....
- LLUIS Mossegueus la llengua: l' oncle era un infelis; un criminal no ho era; per l' afany dels diners vos vau suposarho, fins vau fingí la deshonra de la vostra germana.
- ANTON Ells 'l van reconeixe á en Sixto. El jutje vá intervenirhi.
- LLUIS Després de cinch anys de matrimoni.
- ANTON Y á mí que 'm contas.
- LLUIS L' heu estimat may com á fill á n' en Sixto?
- ANTON Prou. ¿Quí es hereu, sí no ell?
- LLUIS ¡Ell!
- ANTON Que mes probas d' estimació.
- LLUIS ¡Ments, miserable!
- ANTON ¡Lluís! (*Apart.*) Aquet malehit metje!....
- LLUIS ¿Qu' en Sixto es l' hereu?
- ANTON Jo bé ho suposo.
- LLUIS ¿Y 'l notari que ha vingut aquet dematí?
- ANTON (*Molt confós.*) El notari... el notari... Si no sé rés del Notari.
- LLUIS ¡Cobart! encare us recordeu lo qu es la conciencia.
- ANTON No 'n sé res de tot aixó; jo sols puch dirte que 'n Sixto es fill d' ells devant de la justicia.

ESCENA VIII

Dits y SIXTO

- LLUIS   ¡En Sixto fill d' ells! Vergonya 'm dono en nom de la rassa humana qu' un ser huma puga mentir tant descaradament.
- ANTON   ¿Aixó gosas á dirme?
- LLUIS   Això. Y ho repeteixo mil voltas. Sou un monstre que ha fet á tota una familia esclava de la seva infernal cobdicia.
- ANTON   ¡Oh, prou! No s' ha de tenir sanch á las venas per deixarse afrontar com tú m' afrontas. A mí no m' atura cap home. Té. *(Se treu lo ganivet y vá á ferirlo. En aqueix moment Sixto creixentse, surt d' ahont estava amagat, y ab la flexibilitat de la pantera se posa quasi d' un salt enfront de l' Antón, y agafantli la munyeca de l' arma crida.)*
- SIXTO   Pero us atura un bort en nom de Deu! *(Antón, esglayat, groch y tremolós, deixa caure lo ganivet á terra, Sixto d' un cop de peu, lo llença á un extrém de la escena.)*
- ANTON   *(Tremol.)* Sixto, si ho feya per tú! jo no 't comprench. Aixís desprecias los teus drets á la familia de'ls Rabassas Tú ets lo seu fill devant de la lley.
- SIXTO   Pero no devant del Cel, que jo soch bort.
- ANTON   *(Horroritzat.)* ¡Tú! *(Ap.)* *(Estich perdut.)* ¿com ho heu descobert?
- LLUIS   Tením totas las probas. Ara mateix 'l senyor jutje de Manresa tindrà la denuncia; avuy ha mort l' oncle Jaume, avuy s' obrirà la vostra causa; y avuy á vos y á la vostra germana se us emportarán lligats com uns cristos los mossos de la esquadra.

ANTON   ¡Oh, perdó. perdó, arregleuho com vol-
gheu y perdoneunos, que jo vos juro per...
SIXTO   No jureu 'l sant nom de Deu en vá.

ESCENA IX

*Dits, MUNDA v lo SENYOR CARRERAS, pe 'l foro precipita-
damennt; á poch JULIA, quan s' indiqui DON MODEST,
y 'ls dos mossos de la Esquadra.*

MUNDA   Cuyti, senyor Carreras; ¡Antón!
ANTON   ¿Qué hi ha?
CARRERAS   ¡Lluís!
LLUIS   ¿Qu' es?
MUNDA   (*Ap. á Antón.*) 'Ls mossos de l' Esquadra.
ANTON   (*Id. horroritzat.*) 'Ls mossos!
CARRERAS   (*Id. á Lluís.*) 'L Notari.
LLUIS   (*Id.*) Torna pe 'l testament; ja m' ho
              pensaba.
SIXTO   (*Ap.*) ¿Qué passará?
MUNDA   (*Id. á Antón.*) ¿Perqué venen?
ANTON   (*Id. á Munda.*) ¡Munda, estém perduts!
MUNDA   (*Id.*) ¡Y ara!
CARRERAS   (*Id. á Lluís.*) Sobre tot, Lluís.
LLUIS   (*Id. á Carreras.*) Ni me 'n recordo.
JULIA   (*Desde 'l fondo.*) ¡Lluís!
LLUIS   ¿Qué hi há?
JULIA   'L Notari y 'ls mossos de la Esquadra; ¿qué
              vols que 'ls hi digui?
LLUIS   Qué aquí 'ls espero.
JULIA   Hi corro. (*Mutis.*)
ANTON   (*Ap. á Lluís.*) ¡Lluís! ¡perdó! ¡perdó! sálvam.
LLUIS   May!
SIXTO   Fesho per caritat, Lluís, jo bé ho faría.
LLUIS   Sixto no puch.

- CARRERAS (*Ap.*) Veyám que 'n surtirá.
SIXTO Per Déu, nostre Senyor.....
ANTON Sí, per ell.
JULIA (*Surtint.*) 'L senyó Notari y 'ls mossos.
ANTON Per la memoria del teu pare!
SIXTO Per no deshonrá 'l cadavre del teu oncle.
LLUIS (*Ab esfors.*) Sigui aixís.
SIXTO (*Ap.*) ¡Oh! gracias.
JULIA (*Ap. al Notari y mossos.*) Passin, passin.
(*Id.*) Quí sab si se m' endurán.
MODEST (*Id.*) No 'l veig. (*Alt.*) ¿M' han dit que 'n Lluís es aquí?
LLUIS ¡Don Modest! (*Saludantlo afectuosament.*)
MUNDA (*Ap. al senyor Carreras.*) ¿Qué n' hi sembla?
CARRERAS (*Id. á Munda.*) No hi entench res.
MODEST (*Id. á Lluís.*) Un cas grave, molt grave; m' han robat una escriptura.
ANTON (*Ap.*) Y parlan baix.
MUNDA (*Id. á Antón.*) ¿Pero que passa?
LLUIS (*Id. á don Modest entregantli 'l testament.*) Aquí la té.
MODEST (*Ap á Lluís, prenentla.*) ¿Es possible?
JULIA (*Id.*) Per ara no 'm diuhen res.
LLUIS (*Id. á don Modest.*) ¿No es aquesta?
MODEST (*Id. á Lluís.*) Oh, sí, gracias.
LLUIS (*Id. á Modest.*) Ara un favor.
MODEST (*Id.*) Disposi en tot.
MUNDA (*Id á Antón.*) Bé, que fem?
ANTON (*Id. á Munda.*) Ells ho dirán.
MUNDA (*Id. estranyada.*) ¿Ells?
ANTON (*Id. á Munda.*) Sí, calla.
CARRERAS (*Id.*) Qui m' ho había de dir.
LLUIS ¡Juliá!
JULIA (*Ap. ab sobressalt.*) ¡Ay ara! (*Alt.*) ¿Qué vols?
LLUIS Aviseu á la meva mare, al oncle y á la Faustina, que pujin desseguida.
JULIA (*Fent mutis.*) Hi vaig.

- ANTON (Ap.) ¿Qué 's proposa?
MUNDA (Ap. á Carreras.) ¿Qué ho entent senyor Carreras?
CARRERAS (Ap. á Munda.) Si fá ó no fá com vosté.
MUNDA (Id.) Si qu' estém ben posats.
JULIA (Surtint.) No cal; tots pujaban; ja son aquí.
LLUIS Está bé.
JULIA (Ap.) Hasta la dona, que xafardera.

ESCENA ULTIMA

Dits, DONYA MARÍA, FAUSTINA, AGUSTÍ y BALBINA

- AGUSTI (Ap.) Y es vritat que hi ha 'ls mossos.
FAUSTINA (Id. á Agustí.) Pero, papa.
AGUSTI (Id. á Faustina.) ¡Xitón!
MARIA (Id.) ¿Qué haurá succehit?
BALBINA (Ap. á Juliá) ¿Qu' es tot aqueix aparato?
JULIA (Id. á Balbina.) Per ara se tant com tu.
MODEST (A Lluís.) Perfectament.
LLUIS (Ab magestat.) Trovantse reunida la familia Rabassa, després de la mort de l' oncle Jaume, la seva hereva, donya Munda Riusech, en rahó que 'l seu estimat fill Sixto te l' expressa voluntat de retirar-se á la vida monástica, á fi de honrá la memoria de 'ls nostres avis 'ns fá donació formal de tots 'ls bens.
MUNDA ¡May!
ANTON Calla digas que sí á tot, ho som á presiri. Han descubert lo del noy.
MUNDA ¡Ah brétuls!
ANTON Tot s' ho quedan.
SISTO (Ap.) ¡Inspiració del cel!
MUNDA (Id. á Antón.) No hi passo.

- ANTON (*Id. á Munda.*) Calla; es el preu de la nostre salvació.
- MARIA (*Ap. á Lluís.*) Lluís!
- LLUIS (*Id. á María.*) Espera. (*'Ls personatjes 's miran estranyats.*)
- MUNDA (*Ap. á Antón.*) Be, pero.....
- ANTON Calla! (*Ap. á Munda, apretanli la munyeca fentli mal*)
- MODEST ¿Donya Munda Riusech?
- ANTON (*Ap. á Munda.*) Contesta.
- MUNDA (*Atolondrada.*) ¡Ah! ¿soch jo? ¿Qué mana?
- MODEST ¿S' ha enterat de lo qu' acaba de dí 'l seu nebot?
- MUNDA ¡Ah! sí senyó, sí! (*Ap. á Antón.*) ¿Y nosaltres?
- ANTON (*Ap. á Munda.*) No 'ns faltará 'l menesté.
- LLUIS Pues, quan vulgui, don Modest.
- MODEST Al moment. ¿Firmará?
- MUNDA Sí, senyó. sí. (*Don Medest se disposa á escriure en la taula indicada.*)
- AGUSTI (*Ap.*) Jo 'm quedo que no soch jo!
- MARIA (*Id. á Lluís.*) ¿Cóm es Lluís?
- LLUIS (*Id. á María.*) A n' en Sixto deurém la pau de l' ánima.
- MARIA (*Ap. sentiment casi abrassan á Sixto.*) Sixto.
- SIXTO (*Id. á donya María.*) El delicte es odiós! prou cástich tenen.
- MARIA (*Formant grupo ab en Lluís y Sixto*) ¡Oh! fills meus!
- LLUIS Sí; viurás ab nosaltres.
- SIXTO No; sol á n' el claustre ab Deu! Ell es mon pare! (*S' abrassan 'ls personatjes formant els respectius grupos que 'l diálech indica.*)

Lo meu agraïment

Es pera tots los artistes del «Teatro Catalá», que varen estrenar «La Mel»; que ab guerrers com ells no poden perdre las batallas y aixís sols no 's fá impossible que los *petits autors* vencem al *gros públich*.

Després d' expressat lo meu agraïment á tots, dech fer mérit especial del reputat primer actor y Director don Enrich Borrás, en qui 'm complasch reconeixer á la vegada que inmillorables condicions d' artista. una direcció escénica que sorpren al autor mes experimentat; no cal, donchs, dir ab quin acert va dirigir «La Mel», y si es gran lo meu afecte.

Cumplint lo promés á la sempre admirada primera actriu donya Carlota de Mena, faig constar que sols per atenció á ne l' autor va encarregar-se del paper de donya María, entenentlo inferior á la seva categoría artística.

Y per últim, es un deber que cumpleixo ab gust, consignant que en varias de las representacions, de aquesta obra per indisposició de donya Carlota de Mena y de don Jaume Capdevila, repentinement s' encarregaren del desempenyo de 'ls respectius personatjes la estudiosa y sempre aplaudida actriu senyoreta donya María Morera y l' actor cada día mes distingit don Carlos Rubio, á quins dono las gracias mes espresivas.

ROVIRA Y SERRA.

Pauta d' erratas importants

- Página 51, ratlla 1.ª Carreras, ha de dir apart: Jo m' han trovo mes que tu.—y després segueix dient ell mateix: Al principi d' aqueix istiu...
- Página 52, ratlla 19. Carreras ha de dir: Passar un istiu mes d' istiu;
- Página 58, ratlla 28. Lluís á de dir: Com per art d' en cantament reconeix ella y reconeix també 'l meu oncle.
- Página 73, ratlla 3.ª Opulencia, en lloch de opalencia.
- Página 88, ratlla 16. Lluís ha de dir: Per que allavoras no 'n son de lladres.
- Página 101, ratlla 6.ª Lluís ha de dir: Y no van matarlo,
- Página 102. L' Anton no 's treu lo ganivet á que 's refereix la nota, sols fa l' indicació de treurers un arma.
- Página 106. La nota final deu llegirse aixís: S' abrassan; los personatjes forman los respectius grupos que 'l diálech indica.

Obras del mateix autor

EL JUEZ DE SU CAUSA.—(Herir con honra) Drama de costums cubanas en 3 actes y en prosa castellana.

DÁRDIO—Drama en 3 actes, escrit en prosa castellana, per honrar la memoria del inolvidable actor D. Joaquín García Parreño, é inspirat per lo «Sullivan», que va estrenar en espanyol D. Juliá Romea.

LOS ORFANETS.—Quadro dramátich en un acte y en vers.

LO DIA DEL JUDICI.—Comedia en un acte y en vers.

VINT DUROS PER ENDEVANT.—Joguina en un acte y en vers.

L' ANIMA DE CANTI.—Parodia en un acte y dos quadros, escrita en vers imitatiu, del drama «L' ánima morta», original de D. Àngel Guimerá.

L' HEREU DEL MAS.—Drama en 3 actes y un epílech, escrit en vers.

LA NANA.—Parodia del drama «Mariana» de D. Joseph Echegaray.

¡PUPUT!—Joguina en un acte y en prosa.

LA CAMORRA.—Melodrama en 6 actes, arreglat á l' escena espanyola en col·laboració ab D. Joaquím Ayné y Rabell.

L' ALIGA NEGRA.—Drama en 5 actes y en prosa.

CARLOS I.—Comedia en un acte.

¡TRAMPAS!—Comedia en 3 actes y en vers.

LA MEL.—Drama en 3 actes original y en prosa.

RETORN.—(El Repatriat) Quadro dramátich original y en vers.

